

קונטרס

הבינוני

חג הסוכות תשפ"א

שנה ג' חוברת ג'

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליטיא
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החבורות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון

גלות המביאה לידי שמחה ואושר – בזכות צאתי מביתי ייחשב לי כאילו ארחיק נדוד

הקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל \ העונש הבסיסי לבעל העבירה \ הכנעת הלב באמצעות הגלות \ בצל כנפיך יחסיון \ טוב לחסות בה' \ אם הקב"ה מצוה לרקוד צריך לרקוד \ אנא אלך מרוחך ואנא מפניך אברח \ בצילא דמהימנותא \ החוסה בצלו של הקב"ה אינו בא לידי כעס וצער \ המצטער פטור מן הסוכה \ על אם הדרך \ ימי שנותינו בהם שבעים שנה \ ירח האיתנים כרפוי לנפש \ הסוכה כבית הספר לחיים \ ראה נתתי לפניך את הטוב ואת הרע \ שכר שמחה של מצוה בהאי עלמא \ שמחה של מצוה מבטלת הקליפות \ התגלות אלוקית תחת הכרים והכסות \ טעמו וראו כי טוב ה' \ בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך \ שמירה מעולה לרוחו של אדם \ ושמחת בחגך \

ארבעת המינים משמחים את האדם ע"י הדעת

ארבעת המינים גדולים ברוחניותם משאר הצמחים \ האתרוג סובל את כל ההפכים \ ארבעת המינים שורשם במקום עליון \ בעינן דווקא לכם \ מצות נטילת לולב משפיעה לאדם דעת \ דעת קניית מה חסרת \ בר דעת שרוי בשמחה תמיד \ כח מיוחד להבריא את העצבות \ ד' הכיתות שבישראל בדמיון ארבעת המינים \ אין שום חילוק בין שורשי הנשמות \ הערבה והאתרוג היכן הם? \ הנענועים מחדירים ללב את הדעת \ היהודי הפשוט שכיוון את כל כוונות הארזי"ל \

גודל ענין נתינת צדקה בערב סוכות

כריתת ברית לעשות חסד זה עם זה \

הטעם הפשוט במצות הישיבה בסוכה

דרכו של אדם לשכוח \ קליפה היא ושמה שכחה \ המטרה היא תיקון המעשים \ יהודי שאין לו תירוצים \ טעם השביתה במועדי השנה \ לא רק ההודאה על הטובות כנהוג בזמנינו \ הטובות של אז נמשכות גם היום \ בסוכות אנו יוצאים אל המדבר \ אין חילוק בין ענני הכבוד לסוכות מדפנות וסכך \ העיקר הוא ההטבה

הרוחנית \ משל לחתן אוויל \ שהחיינו על שנים שהם אחד \ השכחה היא מתנת הקב"ה לבניו \ הסוכה היא חפצא שיש בה קדושה \ וימינו תחבקני על ידי זכירת ההטבות \

בענין קדושת הסוכה

עצי הסוכה אסורים כל שבעה \ מחלוקת אם האיסור עולה גם על הדפנות \ הקדושה חלה על כל הדפנות בשווה \ מחלוקת אם איסור ההנאה הוא גם במחובר \ המשכת הקדושה ממידת בינה \ שנים כהלכתה ושלישית אפילו טפח \ יושבים כנסיכים בעלמא דחירות \ ויסעו מרעמסס סוכותה \ יחוד שם הוי"ה ואדנ"י \ עם עני ודל וחסו בשם ה' \ המשכת הקדושה על-ידי ענווה ושפלות \ אומות העולם יעשו סוכות כדי להתגאות \ מלחמת גוג ומגוג בחג הסוכות \

הארת יום הושענא רבה ועבודתו

כנגד אלו שאין להם טעם וריח \ מנהג ישראל תורה הוא \ פנה אל תפילת הער וריק מכל \ תפילת הנועם אלימלך בעצת אנשי כנסת הגדולה \ וחנותי את אשר אחון \ אוצר גדול למחוסרי מעש \ ולא בזה את תפילות חבריו \ ידבר עמים תחתנו \ מחבלי משיח יוצלו לרווחה \ כי תצא למלחמה על אויבך \ לאוקמא שכינתא מגלותא \ משל במאחר לבוא אל המלך \ מתפללים רק לצרכי שמים \ הארת השם אהי"ה \ מעתה אהיה עובד ה' באמת \ וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך \

מחג הסוכות לשמחת תורה

השמחה צורך לנפש \ כל אחד לפי מדרגתו \ החגים כתרופות לנשמה \ הקושי בעבודת היום \ והכינו את אשר יביאו \ עצרת מלשון קליטה \ התורה המוארת על ידינו מאירה את נשמתנו \ ה"יחידה" משתתפת עם שאר חלקי הנשמה \ שמחה של מצוה כשמירה טבעית \ שמחה של מצוה ממאיסה את הבלי העולם \ יום קבלת התורה \ מחשבות של קבלת התורה \ התפילה על הגשם בשמיני עצרת \ גשם כולל את כל השפע שהעולם זקוק לו \ ביום זה אנו מתקדשים לאבינו שבשמים \ צרכי הגשם נהפכים לצרכים רוחניים \

מדור אמונה ובטחון

גלות המביאה לידי שמחה ואושר – בזכות צאתי מביתי ייחשב לי כאילו ארחיק נדוד

ואחר כך נכתב ונחתם בתורה גזר דינו של כל ההורג בשוגג לגלות לעיר מקלט, ואין טעם הגלות רק בשביל להנצל מידו של גואל הדם, שהרי מצאנו בכך לוי הדר בעיר מקלט שאף הוא צריך לגלות מפלך לפלך אע"פ שאין לגואל הדם רשות להרגו בעיר מקלט, הא לך שחיוב הגלות שלו הוא עונש על החטא.

הכנעת הלב באמצעות הגלות

עוד מצאנו במסכת קידושין (מ, א): אמר רבי אלעאי הזקן: אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה מה שלבו חפץ, ואל יחלל שם שמים בפרהסיא. וכבר הקשו המפרשים היתכן לדבר בסגנון זה "ויעשה מה שלבו חפץ"?

ופירש רבינו חננאל (חגיגה טז, א): ח"ו שאילעאי הזקן התיר לעבור עבירה כלל, אלא כך אמר: אם ראה אדם שיצרו מתגבר עליו באכילה ובשתיה ובמיני זמר ומתיירא שמה ישתכר ויבא לידי עבירה, התיר לו לילך למקום אחר וילבש שחורים, כל זה כדי לשבור את יצרו, שהאכסנאי לבו שבור, כדאמרינן (עירובין סא, א) "כלבא בלא מאתיה שב שנין לא נבח" [כלב שאינו בעירו, שבע שנים אינו נובח], וכיון שעושה כן, לבו נשבר ונמצא נמנע מאליו. וכפירוש

הקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל, איתא במדרש (פסיקתא דרב כהנא, הובא בילקוט שמעוני רמז תרנ"ג): אמר רבי אלעזר בר מרוס: למה עושים אנו סוכה אחר יום הכיפורים? לומר לך שכן את מוצא בראש השנה יושב הקב"ה בדין על באי העולם וביום הכיפורים הוא חותם את הדין, שמה יצא דינם של ישראל לגלות, ועל ידי כך הן עושין סוכה וגולין מבתיהם לסוכה. והקב"ה מעלה עליהם כאילו גלו לבבל. ואכן על-פי דברי המדרש נתייסד נוסח הכניסה לתפילה: ובזכות צאתי מביתי וכו' יחשב לי בזאת כאילו הרחקתי נדוד וכו'.

העונש הבסיסי לבעל העבירה

ונבוא לבאר הדברים בע"ה: הנה בתורה מצאנו כמה וכמה סוגי עונשים המוכנים לבעלי העבירה, יש מלקיות, יש מיתת בית דין, יש מיתה בידי שמים או כרת, וכמו כן יש עונש שנקרא 'גלות'.

והאמת שהגלות היא העונש הראשון שהיתה בעולם, שהרי אדם הראשון מיד לאחר שחטא ואכל מעץ הדעת, גלה מגן עדן. ולאחריו קין בנו, מיד לאחר שהרג את הבל אחיו, נאמר עליו "נע ונד תהיה בארץ" ופירש רש"י: אין לך רשות לדור במקום אחד.

מקבלים אותם באהבה.

אולם **בספרי הצדיקים** אנו מוצאים כי הגלות יש לה ענין נוסף מלבד ענין היסורים, והוא מה שהאדם יוצא ואינו יודע לאן פניו מועדות. אין הוא יודע אנה ילין ואף לא מה יאכל ומה ישתה. **מציאות זו מכריחה אותו להתקשר בבוראו יתברך בקשר הדוק מאוד.** כל עוד האדם נמצא בביתו, אין החשש מתערורר בלבו שמא לא יהיה לו מה להכניס לפיו ושמא יגוע מרעב ח"ו. הדברים היחידים שגורמים לו להתלות בהקב"ה, הם רק דאגת חיתון הילדים בבוא העת ופרעון החובות הנערמים עליו עם הזמן. מה שאין כן **הנע ונד בארץ, כי הוא נתלה בבוראו יתברך על כל צעד ושעל, שהרי אינו יודע מה ילד יום, אם יהיה לו במה להשקוט את רעבונו או אם יהיה לו מנוח לכף רגליו, והרי הוא מוכרח לחסות בצלו של הקב"ה מתוך בטחון חזק בו** שיספק לו את כל צרכיו מידו הרחבה והמלאה.

טוב לחסות בה'

בהלל אנו אומרים: "טוב לחסות בה' מבטוח באדם, טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים". הגולה זקוק להקב"ה שיחסה עליו כפי שהאילן חוסה על האדם מן השמש. השמש טובה במהותה, שהרי היא מחממת את העולם ומבשילה את פירותיו, אבל ללא צל יוכל האדם להשרף תחתיה, ועל ידי האילן המצל על האדם, נהנה האדם מטוב השמש ולא מרעתה. כך כשהאדם גולה ממקום למקום, אין הברירה נשארת בידו אלא מוכרח הוא לחסות בצלו של הקב"ה, ואזי הוא זוכה לכל הטוב שבעולם.

רבינו חננאל מבואר להדיא בירושלמי.

הנה לנו מכל זה שדרכו של יהודי, בין אם עבר עבירה ובין אם עדיין לא עבר, אך החשש מקנן בלבו שמא יעבור, יש לו לקום ולגלות, כי כך דרכה של הגלות להכנע את העורף הקשה.

וכן ידוע לנו כי הצדיקים הקדושים אשר בארץ, ומפורסם בעולם ה'אור החיים' הק' והאחים הקדושים הרבי ר' זושא והרבי ר' אלימלך זיע"א, ערכו גלות. ואם כי אין שכלנו הקט יכול להכיל את עומק כוונתם בגלותם ומה פעלו על ידיה לדורותם ולדורות הבאים אחריהם, עם כל זה היתה כוונתם בלי ספק גם לזכך את עצמם הן בבחינת סור מרע והן בבחינת עשה טוב, דהיינו לתכלית התעלותם למדרגות רמות יותר, כי כל עוד האדם נמצא בין החיים יכול הוא להתעלות יותר ויותר עד אין שיעור, וזאת עשו על-ידי שהכניעו את לבם באמצעות הגלות.

בצל כנפיך יחסיין

ובכן מוטל עלינו לבאר מהו ענין הגלות כי בכך נשכיל להבין יותר מהותה של מצות סוכה על-פי דברי המדרש הנ"ל. והנה אם לא נרד בזה לעומק השיתין, ידמה לנו שהגלות היא מענין היסורין, שהרי מטבע הדברים הגולים מתייסרים מחוסר סיפוק צרכי אכילתם ולינתם, ועוד זאת היו הצדיקים הגולים מוסיפים לעשות כאשר הסתירו את עצמם בלבשם בלויי סחבות ועל ידי כן חשדו אותם וביישום ברבים פעם אחר פעם כנודע כל זאת במסורה, וכיון שיש בה מענין היסורים, בוודאי גדול כוחה עד מאוד, שהרי היסורין ממרקין ומזככין, בייחוד עם

אנא אלך מרוחק ואנא מפניך אברה

הנה קדושי עליון אלו הלא חסו בכל עת תחת צלו של הקב"ה, שהרי לא ידעו בכל תקופת גלותם מה יאכלו ומה ישתו והיכן יתנו מנוחה לגופותיהם הקדושים. וכאן זכו להגיע למדרגה נוספת בזה, במדרגה זו הגיע להכרה חושית שאי אפשר לו לאדם להשתמש משום דבר בעולם, קטן כגדול, ואם נגזר עליו צער כלשהו, יקבל צער זה בין אם ירצה בין אם לאו.

זהו ענין הגלות, לזכור שאין לנו שליטה על שום דבר, ומתוך כך להיות תלוי בכל עת אך ורק בהקב"ה ולסמוך עליו שישפק את צרכינו ושיעשה לנו את הטוב ביותר עבורנו.

בצילא דמהימנותא

כשאנו נכנסים לסוכה, יש הרבה דברים שאינם נעימים לנו לעומת היותנו בתוך הבית. החום מציק ורוח המזרח נושבת, וכבר היו שנים שהרבה מן הסוכות נפלו מחוזק הרוחות והוצרכו להקימן מחדש באמצע החג. ופעמים הרבה האדם שואל: עד מתי עוד אשאר לשהות בדירת עראי זו? הרי לא ציפית ולא ייחלתי לכל זה! מה אוכל לעשות כדי להשתמש מן הצער הזה?

אכן לאחר שידענו שאנו יוצאים מביתנו ונכנסים אל הסוכה לשם עריכת גלות, אין יותר שום מקום לשאלה זו, שהרי לשם כך יצאנו לגלות, לקבל את כל מה שהקב"ה מזמן לנו בשמחה ובאהבה, מתוך ידיעה שאין שום אפשרות להשתמש ממה שהוא מזמן לנו. זהו הביאור הפשוט במה שכתוב בזה"ק שבעת הישיבה בסוכה אנו חוסים ב"צילא דמהימנותא" [צל האמונה].

אם הקב"ה מצוה לרקוד צריך לרקוד

ידוע הסיפור על האחים הקדושים, הרבי ר' זושא והרבי ר' אלימלך, שנקלעו פעם בגלותם לאיזו אכסניה ושכבו על מיטותיהם כדי לנוח מעט מטורח הדרך. הרבי ר' אלימלך נשכב על המיטה הצמודה לקיר והרבי ר' זושא על המיטה הרחוקה מן הקיר.

היו שם באכסניה חבורה של ערלים ששתו לשכרה, וכיון שראו את היהודים השוכבים ליד הקיר, החליטו לשמח את עצמם על חשבונם. ניגשו אל הרבי ר' זושא ששכב רחוק מן הקיר, הוציאוהו ממיטתו והתחילו לרקוד איתו. לאחר זמן הרפו ממנו והניחו אותו לשוב אל מיטתו. כעבור דקות מועטות, התקרבו אליו שוב, הוציאוהו ממיטתו והתחילו שוב לרקוד עמו. כך חזר הדבר כמה וכמה פעמים, כאשר כל פעם הוציאו את הרבי ר' זושא.

לפתע פנה הרבי ר' אלימלך אל אחיו ואמר לו: "הלא כל פעם הם נטפלים אליך מפני שאתה רחוק מן הקיר. הגיע הזמן שנחליף את מקומנו; אני אשכב רחוק מן הקיר ואתה צמוד לקיר, וכך ייטפלו מעתה אלי ואתה תוכל לנוח מעט". החליפו את מקומותיהם והנה שמעו את הערלים אומרים זה לזה: "הלא עד עתה נטפלנו לזה ששוכב רחוק מן הקיר, הבה ניטפל מעט לזה השוכב צמוד לקיר". ניגשו שוב אל הרבי ר' זושא, הוציאוהו ממיטתו והתחילו לרקוד איתו.

נתמלא הרבי ר' זושא שמחה גדולה באמרו לאחיו: "אז דער אויבערשטער הייסט טאנצן דארף מען טאנצן" [אם הקב"ה מצווה לרקוד צריך לרקוד].

אעשה. אם ירצה שאשן – אשן, ואם ירצה שלא אשן – לא אשן.

המצטער פטור מן הסוכה

הנה ישנם השואלים: אם הכניסה אל הסוכה הוא מענין יציאה לגלות, מדוע אמרו חז"ל ונפסק להלכה שהמצטער פטור מן הסוכה, ולפי הסברא הצער היה צריך להיות חלק ממצות הסוכה ושמא אף הידור בה. וכעין זה יש לשאול על מה שאמרו שיש להכניס לסוכה את כל הכלים הנאים ושאסור להשאיר בסוכה קדירות או כלים מלוכלכים, ומכל זה נראה שהשייבה בסוכה צריכה להיות בנעימות ולא דווקא באופן של גלות. אך לפי המתבאר הדבר מובן, כי תכלית הגלות איננה ליסר את האדם ולצערו בשביל לנקום בו ח"ו, אלא תכליתה להרגיל את האדם לעזוב את העולם הגשמי ולהכנס אל תחת צילו של הקב"ה שבו אינו מצפה לכלום אלא מסתכל ומביט לראות מה יזמן לו הקב"ה.

על אם הדרך

הנה אנו רואים שישנם זמנים שבהם אפילו הקפדנים ומחוסרי הבטחון, אינם מקפידים על כלום. בדרך כלל הוא כאשר נמצאים באיזה מקום רק באופן עראי ועיניהם נשואות אל מחוז חפצם.

כעין זה מסופר על הגה"צ מרן ה'חפץ חיים' זצ"ל, שפעם בא עשיר אחד לבקר, סבור היה שימצא אותו יושב בארמון מלוכה כנאה וכיאה למנהיג בישראל, ומה נדהם ונשתומם היה כאשר ראהו יושב על מיטה רעועה בבית דל וקטן אשר קירותיו מטים ליפול. הביע את תמיהתו בפני הגאון:

החוסה בצלו של הקב"ה אינו בא לידי כעס וצער

האדם שוכב על מיטתו בסוכה ברצותו לאגור כוחות ליום המחרת, והנה נודע לו כי שכנו החליט לערוך עכשיו, בחצות הלילה, שמחת בית השואבה בסוכתו. הוא יכול מעתה להתרגז; הוא יכול לצעוק מהחלון, לרקוע ברגליו על דפנות סוכתו, אך שום דבר לא יועיל לו. אין לו שום שליטה על המציאות.

כאשר האדם נקלע למצב כזה בחג, עומדות שתי אפשרויות לפניו, או ירגז ויכעס כל ימי החג ויזכור את החג עד יומו האחרון עלי חלד כחג נורא, או יתפוס בלבו את הנקודה ויכניס מתוך כך את עצמו תחת חסותו של הקב"ה.

אם יבחר באפשרות השניה, כשייכנס אל מיטתו לישן, יקח בחשבון שיתכן שתפלו עליו טיפות מים תוך כדי שינתו, ויאמר לעצמו: בין אם תהיינה הטיפות מגשם, בין אם תהיינה מזיעת החום, ובין אם תהיינה מצינור המזגן של השכן הדר למעלה, תמיד הן תתקבלנה אצלי בברכה, כי כולן גשמי ברכה ונדבה הן, שהרי עכשיו אני נכנס לחסות בצילא דמהימנותא ואני סומך על השי"ת שיעשה לי רק מה שהוא לטובתי.

הנה תמיד האדם בא לכלל כעס וצער בגלל שציפה לדבר מה וציפייתו לא נתמלאה. הוא החליט בהחלטה נחושה שעכשיו הוא הולך לישן והנה בא אחד ומפריע לו. אבל אם ירגיש האדם בהכנסו אל סוכתו שהוא נכנס להתארח בדירתו של הקב"ה, לא יתכן שיבוא לכלל כעס, שהרי אז לא תהיה לו שום ציפייה, אלא כה יאמר: כל מה שיאמר לי בעל הבית עשה, הוא אשר

כך הסתכלו הללו על חיייהם. הם ראו את עצמם נמצאים בגולה בהיננסים שלא זהו מחוז חפצם, ועל כן היו שבעי רצון מכל מה שהזמין להם הקב"ה.

אמור מעתה: **הסוכה מרגילה אותנו להשליך את עצמנו אל תוך זרועותיו של הקב"ה ולהיות סמוכים ובטוחים עליו מבלי צורך לדעת מה יארע עמנו מרגע אחד למשנהו.**

ירח האיתנים כריפוי לנפש

הן השנה החדשה מביאה עמה חיות חדשה וטומנת בחובה מתנות טובות בלי סוף וכוחות רוחניים להתעלות על ידיהם ממדרגה למדרגה, שהרי כך התפלל כל אחד בראש השנה ויוה"כ ברוב עם "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים", וכבר בטחנו בראש השנה שיתמלא מבוקשנו ואפילו רקדנו על זה ואכלנו ושתינו "כי חדות ה' היא מעוזכם". אך המכשול טמון במה שהאדם עצמו שוכח שכל-כך התחנן לפני בוראו על כל אלה ולכן הוא חוזר מיד לאחר הימים הנוראים לקדמותו.

דומה הדבר למי שבאים אליו בשוק ונותנים לו 'מעטפה' (קאנווערט - envelope). מיד הוא פוקח זוג עיניים ושואל למעטפה מה זו עושה, והללו משיבים לו: "הן אתה הגשת בקשה אך לפני חודש לארגון פלוני לקבל ממנו תמיכה כספית; הנה בקשתך נתמלאה". הוא משפשף את מצחו כדי להזכור ורק לאחר דקות ארוכות הוא נזכר: אה! צדקתם, עכשיו אני נזכר כי אכן הגשתי בקשה כזו... כאן הדבר שונה במקצת, כי המעטפה שנותנים מן השמים לשנה החדשה אינה

"היתכן, הלא אין זה מתאים למנהיג בישראל!". "ומה אתך?" שאל אותו ה'חפץ חיים'. "איני רואה שאתה נושא אתך כלים נאים ומטה מפוארה כנאה וכיאה לעשיר כמותך!". נענה העשיר ואמר: "כאן אני נמצא על אם הדרך, אך בביתי יש לי מיטה נאה וכלים נאים, הכל לפי כבודי". "אף אני" השיב לו ה'חפץ חיים' מיניה וביה "נמצא כעת על אם הדרך. אין אני נמצא כאן לנצח. אני נמצא כאן רק כמה שנים עד שאכנס לטרקלין..."

אכן כאשר יבין האדם שהוא נמצא בעולם בדרך ארעי בלבד ורק לתקופה קצרה, יסכים לקבל כל מה שהקב"ה מזמין לו. הלא כעין זה יכולים לראות בקרב הנוסעים במטוס, שאלו שכל מאוויים הוא לנסוע על קברי צדיקים או לזכות להיות בשמחת בית צדיקים, לא אכפת להם כלל על מקום מושבם במטוס איך הוא נראה ובאיזו מחלקה הוא נמצא, העיקר שנוסעים.

לעומתם אלו שכל מאוויים הוא ליהנות מהנסיעה במטוס, הכל צריך להיות אצלם על הצד היותר טוב, ואוי ואבוי אם לא יהיו שבעי רצון ממקום מושבם. והחילוק בין אלו לאלו הוא אם נמצאים על אם הדרך או שנמצאים כבר במקום היעד, פה אשב כי אֶתִּיהָ.

ימי שנותינו בהם שבעים שנה

שגור היה על לשונם של זקני החסידים יראי השם כי יגיעת הבשר בעולם הזה איננה עשויה להטריד את האדם, משום שבדרך כלל היא קיימת רק בשישים שבעים שנה הראשונות של האדם ולאחר מכן הכל כבר זורם על מי מנוחות.

וכשיעבור לטרקלין שם כבר יהיה הכל מסודר.

לא לחינם היו מן הצדיקים שהקפידו על סוכתם שתהיה כשירה רק על ידי לבוד ושאר הלכות מחיצין המכשירות את הסוכה, אלא מפני שרצו לדור בסוכה כזו שמחיצותיה נקראות מחיצות לא בעבור שמעכבות את הרעש הבא מן החוץ, אלא בעבור שהן מחיצות על-פי התורה, כי ידעו שכך ירגישו היטב שחוסים בצילא דמהימנותא.

ומסיבה זו נקראים תלמידי החכמים "יושבי אהלים". הם לא נמצאים כאן באופן קבע. כרגע הם אמנם כאן, אך עוד מעט קט הם עוברים לעולם שכולו טוב.

מרן ה'חזון איש' זצ"ל התבטא פעם, שהרגעים המאושרים ביותר שלו הם כאשר אין לו שום דרך לשית עצה בנפשו והוא מוכרח להפיל את עצמו לתוך זרועותיו של הקב"ה. כעין זה סיפר לי יהודי ירא שמים, בעל הבית בעמיו, אשר מרוויח היה מידי חודש עשרים אלף דולר כדי הוצאות פרנס בני ביתו ונישואי ילדיו, שבאחד הימים פטרוהו מעבודתו והשאירו אותו ללא מקור פרנסה, והנה היה מרגיש אז קרוב כל-כך לשמים כפי שלא הרגיש מעודו ועד היום מתגעגע הוא לאותה הרגשה.

ראה נתתי לפניך את הטוב ואת הרע

אמנם כן, בעתות כאל פרושות בפני האדם שתי דרכים, אשר החילוק ביניהם הוא כחילוק בין הטוב ובין הרע, בין החיים ובין המות. **יתכן שיבחר להתקרב אל האלוקים מתוך חוסר האונים שלו**, ויתכן שיבוא בגלל כן לכלל כעס ועצבות ולידי מצה ומריבה

ניתנת לאדם בידיו, אלא היא נשאת למעלה, וכל הרוצה בחיים יבוא ויטול. בשמים אמנם מכינים לאדם שנה טובה ומתוקה וכל מיילי דמיטב, אבל על מנת לקבלו אסור לו לחזור אל דרכו הנושנה, אלא מוכרח הוא לבוא וליטלה.

לכן נתן לנו הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו את חג הסוכות ואת המצוה לצאת מן הבית אל הסוכה, כדי להרגיל את עצמנו לעזוב את העולם הגשמי ולהכנס אל תחת צל ידו. ואמנם עבודת החיים שלנו היא ללמוד מחגי ישראל וממועדי השנה איך לחיות את חיי היום יום וכיצד להתנהג נוכח המאורעות החולפות עלינו.

הסוכה כבית הספר לחיים

בכוחה של מצות הסוכה ללמד את האדם איך לקבל כל דבר קשה שעובר עליו בשלוות נפש מתוך אמונה ובטחון בה' שעושה הכל לטובתו, כך שאפילו בחודש שבט, כאשר שכינו יעיר אותו בשינתו, ייזכר איך בחג הסוכות הדבר לא הפריע לו. הוא יבין אז שאפשר לו לאדם לישן שלוש שעות בלבד ובקומו כארי יתנשא, ומאידך יוכל לישן שבע שעות ויקום עייף כבתחילה, כי אין הדבר תלוי אלא ברצון ה', ולכן לא יבוא לעולם לכלל כעס על ששכינו העיר אותו בהרעישו.

אדם זה שהשכיל ליטול לקח ממצות הסוכה, לא יצא משלות נפשו גם כאשר קירות ביתו יזלפו ויידמו לסוכה המוכשרת באמצעות לבוד ודופן עקומה, כי מה הוא זקוק שכל צרכיו הגשמיים יהיו מסודרים עד לאחת, והלא הוא כבר חי תחת צלו של הקב"ה ביודעו שהוא נמצא בגולה

ליכא אלא היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם, מכל מקום שכר שמחה של מצוה יש גם יש בזה העולם.

וביאר בטעם הדבר, כי הנה יש מהרב הריקאנטי ז"ל שהקשה מה זה שאמרה תורה והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי ונתתי מטר ארצכם בעתו וגו', והרי שכר בהאי עלמא ליכא. ותירץ שכל מה שהבטיחה תורה למקיימי התורה בזה העולם אינה בתורת שכר, אלא כך הטביע הקב"ה במציאות הבריאה, שכאשר יקיימו את התורה והמצוות ימשיכו שפע לעולם וכשיעברו על התורה והמצוות ימנעו את השפע מלבוא לעולם. והרי זה כמי שמושך בחבל ומפעיל על ידי זה מכונה, שאין הפעלת המכונה בתורת שכר על משיכת החבל, אלא **תוצאה היא הבאה על-ידי משיכת החבל**.

ומבואר בספרים² שלמען האמת כך הוא גם לענין השכר בעולם הבא, כי אף הוא אינו בא בתורת שכר בעלמא, אלא הוא הולך ונבנה על-ידי מעשי האדם באופן של סיבה ותוצאה, כי כן יסד המלך שעל-ידי שיקיים האדם את התורה והמצוות בזה העולם, יעורר שפע גדול בעולמות העליונים וממילא יתרבה שכרו בעולם הבא. ואדרבא, מפני כך אמרו שכר מצוות בהאי עלמא ליכא, משום שהתוצאות העיקריות של המצוות הן בעולם הרוחני, ואיך ירצה האדם לקבל אותן בעודו בזה העולם החומרי. ומעתה יובן מדוע שכר שמחה של

ויתרחק מהאלוקים ח"ו. ובדרך כלל הדבר תלוי עד כמה האדם היה מקושר קודם לכן במוחו ובלבו אל בוראו יתברך. ואכן אם יזכה יאמר אז לעצמו: הן עתה אני שרוי במצבו של הרבי ר' זושא כאשר אינני יודע מה אוכל ומה אשתה, ובכן אשליך יהבי על ה' ואסמכה עליו שהוא ורק הוא יספק לי כל צרכי.

בחג הסוכות יש לנו הזדמנות לטעום מטעמה של קרבת האלוקים הנובעת מן היציאה אל הגלות, ומזה אנו למדים כי הגלות דייקא גורמת לזמן שמחתנו, כי אין שמחה יותר מהרגשת הקרבה הבאה מתוך חוסר האונים.

דמו בנפשכם איך היה נראה חג הסוכות אלמלא היינו יוצאים אל הסוכה! הלא אנו רואים בחוש שחינה של הסוכה הוא דווקא בגלל שבונים את הסוכה מעצים אותם מביאים מן הגורן ומן היקב, ודווקא בגלל שאין בה בסוכה כל הנוחיות שיש אתנו בבית, אלא להיפך, מרגישים בה חום וקור לסירוגין. והלא החן הוא דבר רוחני כמו שמצאנו אצל יוסף הצדיק, ומקורה בהרגשת הגלות והחסות בצילא דמהימנותא אשר זו תכלית מצוה זו.

שכר שמחה של מצוה בהאי עלמא

הנה ידוע שהימים ימי שמחה הם ומשפיעים שמחה לכל השנה, וכמו שכתבו גורי הארזיז"ל¹ שמי שישמח בימים אלו, ישמח בכל השנה. והנה הרב החדיד"א גילה לנו שהגם שאמרו כי שכר מצוה בהאי עלמא

¹ הובא ב'פלא יועץ' אות ס' סוכה. ראה גם 'שפת אמת' סוכות (תרל"ד, תרל"ז, תרמ"ג).

² מבואר באריכות בשלה"ק חלק תולדות אדם.

בסיבת הדבר, כי במקום שיש שמחה של מצוה, שם השכינה שורה, וכשהשכינה שורה אין שום אחיזה לקליפות והרי הן מתבטלות מאליהן, וכעין שכתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א שכך היה במצרים בחצי הלילה, הקב"ה האיר מאורו וממילא נתבטלו הקליפות.

הא לנו ככל האמור, שהשמחה של מצוה מבטלת את כל הקליפות ומסלקת את כל הקשיים והצמצומים, ולא בתורת שכר, אלא מפני שכך הוא מציאות הבריאה, שהיכן שהאלוקות נמצאת יותר בגילוי, שם הברכה פרה ורבה.

כשהאדם מנצל את גלותו ובוחר לשמוח במה שההשגחה מזמנת לו, הרי הוא מגלה את אלוקותו יתברך בכל מקום בו דורך כף רגליו ובזה הוא מבטל הקליפות באותו מקום ומאציל בו מלא חפניים ברכת ה'. וכמו שאמרו הצדיקים שכל הערים והעיירות שהתהלכו בהם האחים הקדושים בתקופת גלותם, נעשו בעתיד למוקד של תורה וחסידות, וכל הערים והעיירות שלא התהלכו בהם, נעשו למוקד של ההסכלה הארורה.

התגלות אלוקית תחת הכרים והכסותות

ראו זה לשונו בספר הקדוש "עבודת יששכר"³³ (פרשת כי תבוא): "וכל איש ואיש כשאומר שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, אפילו כשהוא שוכב תחת כרים וכסתות, נעשה שם מיד התגלות אלוקות, וכמו

מצוה ישנו בזה העולם, כי שמחה של מצוה גורמת בטבעה להשראת השכינה, ובמקום שיש השראת השכינה שם יש ברכה. אילו לא היה האדם שמח בקיום המצוה, היה משאיר את אלוקתו יתברך להיות בהסתור כבתחילה, ולכן הגם שהיה מרבה שכרו בעולם הבא מאחר שעורר שם שפע גדול בעצם קיום המצוה, לא היה מאציל עליו ברכה בעודו בזה העולם. אבל עכשיו שהאדם שמח בקיום המצוה, הרי מגלה שתפס מה גדולה זכותו לקיים מצות הבורא יתברך מלך מלכי המלכים הקב"ה עד שיש בו כדי להרנין את לבבו ולהלהיבו, ונמצא שהוציא בכך לאור את אלוקותו יתברך אשר עד עתה היתה בסתר, ואם כן בוודאי נאצלת עליו ברכת אלוקים.

שמחה של מצוה מבטלת הקליפות

ולענייננו נלמד מזה, שכפי שהשמח בקיום המצוה זוכה לשפע של ברכה בזה העולם, כמו כן יזכה לזה השמח במאורעות חייו. וכבר מתגלגלים על דרך זו סיפורים לרוב על בני אדם שהשכילו להודות ולהלל לה' בהיותם שרויים במצבים קשים מאוד וזכו לישועות גדולות, כי השמח במאורעותיו מתוך אמונתו הבהירה שאלוקים אתו בכל צרותיו, הוא מגלה את אלוקותו יתברך, ובמקום שיש אלוקים, שם הברכה מצויה.

הרה"ק ה'צמח צדיק' מויוניץ זיע"א אמר שכאשר האדם מקיים מצוה בשמחה, הוא מבטל בה את כל הקליפות. וביאר

³³ להרה"ק רבי יששכר בעריש הכהן מוואלברוז' זיע"ע תלמידם של הרה"ק רבי ישכר בער מראדושיץ, ה'שרף' ממאגליניצא ורבי אלעזר מקאזניץ זיע"ע.

ועריבות התורה... אילו היו נערי ישראל מרגישים אותו גן עדן... הלא אז היו נחסכים מאתנו כל-כך הקב"ה קשיים ועגמת נפש. ואין הדבר פשוט כלל, ולשם כך הלא צריכים אנו להרבות בתפילה ולמלאות נאדות של דמעות שירגישו את נועם התורה והמצוות, ואת התענוג שבשבתות ובמועדים, וכיון שירגישו זאת, יהיו שמורים מכל פגעים רעים ומרעין בישינ.

אולם נגד כל זה עומדת הקליפה ונלחמת בעור שיניה שלא ירגישו בני ישראל את טעם התורה והמצוות, כי יודעת היא שאם ירגישו אותה, היא תאבד את כוחה עליהם. ובכן, **העצה הטובה ביותר לבטל אותה קליפה לדברי הרב החיד"א, היא "שמחה של מצוה". השמחה בעת קיום המצוה מגלה את אלוקותו יתברך וממילא הקליפה מתבטלת וטעם התורה והמצוות חודר ללב.**

בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך

הנה בראשית גלות אמריקה, כאשר קשה היה מאוד להשאר יהודים יראים ושלמים, כי שומרי השבת לא היו מוצאים מקורות פרנסה, היו משפחות מועטות שעלזו ושמחו על חלקם וגורלם, והנה אנו רואים בחוש שכל אותן משפחות הן אלו שצאצאיהן נשארו דבוקים בה' עד ימינו אנו, לעומת המשפחות האחרות שאמנם קיימו את התורה והמצוות אך הצער והיגון היה אופף אותן.

רגילים אנו להסתכל על הדבר כענין טכני בלבד, שהרי הדברים ידועים שמי שמכניס שמחה בביתו מעורר הרצון בלבבות

שנאמר – ובכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך".

הנה כי כן, כל פעם שאנו מגלים את אלוקותו יתברך בעולם, אנו ממשיכים בזה שפע של ברכה לעולם, ואנו עצמנו נהנים מזה, כי זהו פרנסתם של ישראל, זהו הקמת בתיהם של ישראל, זהו הבנתם של בני ישראל בתורה וכן הלאה.

טעמו וראו כי טוב ה'

הלא כך מטו משמיה **דהאריז"ל הקדוש**, שכל קושיא שיש לו לאדם בתורה היא קליפה אשר אינה נותנת לתורה להכנס ללבו של אדם, ומעתה הדבר מובן מאליו **שככל שיוסיפו בני ישראל לגלות את אלוקותו יתברך בעולם, באותה מידה יתבטלו הקליפות וממילא תיכנס התורה ללבבותיהם.**

ראו נא כמה הבחורים מתייגעים על הבנת התורה, וכמה מהם נופלים רח"ל אך ורק מפני שאינם מרגישים את טעם מתיקות התורה והמצוות ונועם שבתותיה ומועדיה... מסופר שפעם בא אחד אל הגה"ק **ה"דרכי תשובה" ממנוקאטש** זצ"ל לבקש ברכה להתמדת התורה. אמר לו הגאון: "וכי אוכל ליתן לך ברכה להתמדה?! הלא דבר הוא שצריך להתייגע עליו מידי יום ביומו! אכן אוכל להתפלל עליך שתטעם את מתיקות התורה, כי אז ממילא תתמיד בלימודך". ובזה הסביר לו את לשון החכם "טעמה כי טוב סחרה לא יכבה בלילה נרה" – כיון שטועם האדם כי טוב סחרה, מעתה לא יכבה בלילה נרו, אלא יישאר להתמיד בלימודו עד השעות הקטנות של הלילה. אילו היינו מרגישים את טעם מתיקות

לגשמיות וחומריות והתרחקות מהש"ת עד שאול תחתית ח"ו.

הנה כי כן, האדם זקוק בהכרח לתענוגים, וכמו שכתב האדמו"ר מפיאסצנא זיע"א בספרו "צו וזירוז" (אות ט) שנפשו של האדם זקוקה תמיד להתרגשויות ואי אפשר להשתמט מזה. ואם לא יתן האדם לנפשו להתרגש, יקרר אחד משני אלה, או שיחלה בחולי הנפש, או שימצאנה בשדות זרים.

ושמחת בחגך

כך רואים בחוש בקרב בחורי הישיבות, שאי-אפשר לו לאדם לשרוד בלי התרגשויות. והנה כאשר רואים אחד הולך למות בצמא, הלא רצים אליו מיד עם שתי כוסות מים ודוחקים בו לשתות כדי להחיות את נפשו. כעין זה אמרה לנו תורה "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך", והיינו שכאשר נראה אותם בחורים שאין להם לחלוחית והולכים למות מוות רוחני רח"ל, נעודדם ונפתח את לבם כדי להשקותם מים, וכשנשקם מים ונעוררם להיות בשמחה, תתגלה בנפשם אלוקותו יתברך ותשרה בהם הברכה.

וכפי שאמרנו בתחילה, מסיבה זו נתן לנו הקב"ה את ירח האיתנים, משום שידע שעתיד לעבור עלינו חורף ארוך אשר יבוא עמו כל מיני תלאות, ועל כן השקה אותנו בסמי מרפא לרפא את נפשותינו כדי שנוכל להרגיש טעם ומתיקות התורה, והיינו לתפוס כל אשר יעבור עלינו בעיני התורה ולהתקרב אל ידם אל בוראנו יתברך.

בני ביתו להמשיך בדרך זו. אך האמת שיש בזה גם ענין אמיתי מאוד, כי על ידי השמחה של מצוה שהיתה להם, גרמו לשכינה שתשרה בביתם, וכיון ששרתה השכינה בביתם, נשפע שם שפע ברכה.

שמירה מעולה לרוחו של אדם

יש מהרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א, והנה הוא נדפס בספר 'ליקוטי רמ"ל' (פרשת בראשית): האדם צריך לעשות לו שמירה מעולה שלא יברח ממנו השכל זה המחשבה הטובה היצר טוב, כמו שהאדם צריך לעשות שמירה לשמור ממונו שלא יגנובו ממנו בהסיר לבו ועינו, ומכל שכן שצריך לשמור את שכלו בעבודת צורו וקונו מפני המקטרגים, ומה הוא השמירה? לפענ"ד השמירה מעולה זה השמחה, לשמוח תמיד במצוה שעושה, כמאמר חז"ל "לא פסיק חוכא כולי יומא כשעשה מצוה. ובוראי אין צריך טעם למאמר חז"ל כי דבריהם קדושים, מה שיש בזה לשמוח כל היום. אם האדם זוכה לילך להיכל המלך יש לו תענוג, מכל שכן לפני מלך מלכי המלכים ואדוני האדונים. ולא עוד אלא כשהאדם הוא משמח את עצמו במצוה שעשה ושעשה, אז אף אם עוסק בתענוגי עוה"ז כאכילה ושתיה ושאר תענוגים המותרים שבזה העולם, אזי אין נחשב אצלו לכלום, כי הוא רגיל בתענוג התמידות ושמחה של אמת שמחה של מצוה, אך לא כן אם אינו משמח את עצמו בשמחה של מצוה, אזי אם עוסק בתענוגים של עוה"ז כאכילה ושאר תענוגים, אזי חשוב אצלו וממשיך עצמו לזה, כי כל אדם מצפה לתענוגים, ער שמתענוגי העוה"ז בא

ארבעת המינים משמחים את האדם ע"י הדעת

האדם הפשוט יכול לראות חילוק בין סוגי האנשים, באשר כולם נראו אצלו שווים באבריהם, ואעפ"כ ישנם אנשים שעמלו ונתייגעו עד שגדלו ברוחניותם יותר משאר אנשים השווים להם במראיתם. ואפילו החילוק בין יהודי לגוי, לא תמיד הוא נראה מבחוץ, ועם כל זאת בפנימיותם חלוקים הם בלי גבול ומדה, ורחוקים הם בשונותם כרחוק מזרח ממערב.

ואכן בספרים הקדושים מבואר כי ארבעת המינים האלה גדולים ברוחניותם משאר הצומח. כי הנה ידוע שבכל דבר הקיים בעולם, ואפילו בדבר הדומם, ישנה חיות אלוקית, כי מבלעדיה היה הדבר חוזר לתוהו ובוהו. עוד ידוע שיש עצמים שיש בהם יותר אלוקות ויש עצמים שיש בהם פחות אלוקות, כל אחד לפי מדרגתו.

האתרוג סובל את כל ההפכים

מבאר הרה"ק בעל ה'תניא' ז"ע (סידור עם דא"ח, להבין שרש ענין הלולב ומיניו)⁴ כך: בתורה לא נזכר השם "אתרוג" כי אם "פרי עץ הדר", אלא שתז"ל למדו מתיבת "הדר" – "הדר באילן משנה לשנה" (סוכה לה, א). הא לנו שהאתרוג חלוק משאר הפירות בטבעו, כי הנה כל הפירות, יש מהם שגדלים רק בקיץ מפני שהחום יפה להם, ויש מהם שגדלים רק בחורף מפני

מצות נטילת ארבעת המינים, היא מצוה שקשה קצת להיכנס אל תוכנה, שהרי לא נאמר בה "זכר ליציאת מצרים" וכדומה לזה. ואילו ב"קבלה" היינו עוסקים, הלא ידוע על-פי הקבלה שמצוה זו מורידה שפע גדול מדעת עליון לנוה אפריון. אבל אנו עוסקים בפשטות המצוות; רצוננו לדעת את הטעם הפשוט של המצוה, אותו יש לכוון בעת נטילת ארבעת המינים.

ארבעת המינים גדולים ברוחניותם

משאר הצמחים

והנה התורה אמרה (אמור כג, מ) "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם", וכתב בספר ה'חינוך' (מצוה שכד), שמינים אלו גורמים לו שמחה לאדם מצד הטבע וזהו הטעם שצוה השי"ת ליטול ארבעה מינים אלו דווקא. אולם הדבר נראה נעלם במקצת, כי מדוע יביאו דווקא ד' מינים אלו לשמחה יותר מכל הצומח? אכן הבה ונבדוק מה גילו לנו הצדיקים בענין מצוה חשובה זו כדי שנבין את טעמה לאשורו.

והנה זה ברור כי אע"פ שאין האדם הפשוט יכול לראות בעיניו חילוק ברוחניותם של הפירות, בין לימון, תפוח או אתרוג, וכולם שווים אצלו במדרגתם, אבל יכול הוא להאמין שהאתרוג גדול ברוחניותו משאר הפירות. שהרי באותה מידה אין

⁴ בנו ותלמידו הרה"ק רבי דוב בער זי"ע ליקט מתוך מאמרים ששמע מאביו וסידרם על סדר הסידור.

שאין הדברים אמורים באתרוג בלבד, אלא גם בשאר המינים: **הלולב, הערבות וההדרסים** - כולם שורשם במקום גבוה ביותר. ואפשר לראות זאת גם מצורת הגידול שלהם – כל הצמחים כשהם גדלים, הם יוצאים משורש אחד ומתפצלים לכמה ענפים, וככל שהם מתרחקים משורשם, כך הם מתפצלים יותר ויותר. הלולב וההדרס והערבה אינם כן. הללו עולים בקנה אחד והעלים שוכבים עליהם באחדות (ומטעם זה נקראת הערבה - אחוונא, כדאיתא ברש"י שבת כ, ב, מפני שגדלים בחיבור ודיבוק אחד כרעים האהובים). והיינו מהטעם האמור, כי כל דבר בשורשו הוא אחד, וככל שהוא מתרחק משורשו הוא מתחלק ומתפרד. המינים הללו, מאחר ושורשם במקום העליון, אינם מתחלקים לעולם.

ה"בני יששכר" במאמרי חודש תשרי ב"אות חיים" (מאמר יא אות א) אומר כעין זה, ומבאר שהחילוק בין ארבעה מינים אלו לשאר צמחים הוא, שכל הצמחים יונקים חיותם על-ידי שר וארבעה מינים אלו יונקים חיותם מהשי"ת בעצמו⁵. בספר "חסד לאברהם" מוכיח שהאתרוג יש לו שורש עליון מזה שלכמה דינים הוא שוה לאילן ולכמה דינים לירק ומזה שהוא גדל על כל מים, הרי שהוא כולל אצלו הכל.

והנה יאמר האדם, כיון שהאתרוג הוא פרי רוחני מאוד, א"כ אטול אותו ואתעסק בו בחודש טבת. אמנם התורה גילתה לנו שביום ט"ו בתשרי דווקא, יש לו לפרי זה כח מיוחד.

שהקור יפה להם.

ומדוע הוא כן? כי כל הפירות שייכים למידה מסוימת שהיא גורמת תכונתם, וכפי שאנו רואים בין האנשים, שיש ושורשו במידת החסד וכל תכונותיו ותהלוכותיו על-פי מידה זו הם, ויש ששורשו במידת הגבורה ותכונותיו ותהלוכותיו על-פי מידה זו הם. וכל המידות קדושים וטהורים, וכל אחד עבודתו לפי מידתו, וכפי הידוע שאברהם היה מידת החסד ועבודתו היתה על-פי מידה זו ויצחק היה מידת הגבורה ועבודתו היתה על-פי מידה זו וכן הלאה.

האתרוג, שורשו במקום גבוה מאוד יותר מכל המידות, וזו היא הסיבה שהוא טובל את כל ההפכים; יכול הוא להיות על האילן בקיץ ובחורף, בקור ובחום, בשמש ובגשם, ביום ובלילה, ולא ייבש. מטבעו של האתרוג, אנו לומדים על שורשו שהוא טובל הן את מידת החסד והן את מידת הגבורה והן את שאר המידות, כי גבוה הוא מכל המידות. יכולים לראות גם אצל הצדיקים שהם טובלים את כל סוגי האנשים, מהאנשים הפשוטים ועד לתלמידי חכמים מופלגים ועובדי ה', וזה מוכיח כי יש להם נשמה כללית הסובלת את כל המידות. מבאר בעל ה'תניא' שגם אצל הצומח, ישנם פירות כאלו הסובלים את כל ההפכים משום ששורשם במקום גבוה מאוד.

ארבעת המינים שורשם במקום עליון

בהמשך דבריו מבאר בעל ה'תניא'

⁵ ראה ב'בני יששכר' שם שמביא כן בשם ספרי המקובלים הראשונים. וכן כתב הרמ"ע מפאנו (מאמר מעין גנים ח"ב) וב'מגלה עמוקות' (פרשת האזינו), והרחיד"א בספר 'ראש דוד' (פרשת אמור) הביאו בשם ספר 'תורת חכם' להרב המקובל מוה"ר חיים הכהן זל"ה תלמיד מהרח"ו זצ"ל.

רצה הקב"ה שניטול ארבעה מינים משלנו, כדי שנשמנתו תהיה קשורה אליהם ותושפע מן החיות הרוחנית השרויה בתוכם. והנה התורה צייתה לנו ליטול את ארבעת המינים בהגבהה, כי כדי להשפיע על הנשמה, לא די במה שנקנה את ארבעת המינים (כפי שיש "הוה אמינא" כזה בגמרא), אלא צריך להגביהם (מן התורה די בהגבהה ואין צריך לנענע) – ההגבהה תחזיר את הקדושה אל תוך עמקי הלב ותשמח את הנשמה כיאות.

וכאן נחוץ לו לאדם שיסתכל על הדבר בפנימיות ולא בחיצוניות, כי בדרך כלל קשה לו לאדם להבין מה עשה בפעולה קטנה כזו של הגבהה. יודע הוא שקיים באמצעותה מצות עשה דאורייתא והוא אפילו מברך עליה בכוונה, אבל שואל הוא את עצמו: מה כבר עשיתי בכך? באכילת מצה אני מכניס את המצה בבית בליעתי, וכן בכל המצוות האחרות, אני עושה פעולות חשובות, אבל כאן מה אני כבר פועל באמצעות ההגבהה? אבל האמת היא, שכפי שהאדם כשהוא קונה את החפץ, אינו צריך להזיע, אלא כיון שהגביהו מיד קנהו והחפץ נעשה קשור אליו, אף כאן, על ידי ההגבהה, מקרב האדם את ארבעת המינים אל לבו ומקשרו אל נשמתו, וגילתה לנו התורה שיש בכך תועלת גדולה לנשמתו של האדם ושהיא תלויה את האדם במשך כל השנה כולה.

מצות נטילת לולב משפיעה לאדם

דעת

ומבואר בספרים הקדושים, שהתועלת שהנשמה מקבלת ממצוה זו, היא שהיא מקבלת יותר "דעת", ולכן נוהגים

הגה"ק רבי שמעון מזעליחוב זצ"ל, המשגיח של ישיבת חכמי לובלין, תיאר פעם בפני תלמידי הישיבה כיצד בט"ו בניסן מתרכזים כל הקליפות של החמץ ונכחדים באחת על ידי קדושת היום. הרי שיש כוחות מיוחדים לימים מסוימים כפי שגילתה לנו התורה, כדי להכרית הקליפות. אף כאן גילתה לנו התורה שאם ניטול ארבעה מינים אלו בימים אלו דווקא, תהיה לנו מזה תועלת גדולה ועצומה.

בעיני דווקא לכם

והנה התורה צייתה לנו "ולקחתם לכם" ומזה לימדנו חז"ל דבעיני דווקא "לכם", כי כשהאדם קונה משהו, נקשר הוא אליו בקשר הדוק והדבר משפיע עליו ביותר. וכפי שהאיש המקדש את האשה, כיון שעשה בה מעשה קנין, נקשרה אליו בקשר של קיימא ונהפך דינה להיות כאשת איש, אף בממון, כיון שעשה האדם קנין בממון, נעשה הממון קשור אליו. ועוד זאת יש לראות ממעשה הקידושין, כי הנה אם האדם מקדש את האשה במאה מנים שאינם שלו, לא עשה ולא כלום, אבל כיון שנתן לה פרוטה השייכת לו, תיכף ומיד היא מתקדשת, כי מאחר שנתן לה דבר הקשור אליו, מתקשרת אף היא עמו.

הכלל הוא, שהדבר הקנוי לו לאדם, קשור לנשמתו של האדם. ואפשר לראותו על כל צעד ושעל, כמו למשל בדיני עבודה זרה, שאם הע"ז שלו אסור לו להשהותו, ובדיני חמץ בפסח, שאם הוא שלו הוא עובר בכל יראה, וכיון שהפקירו, נפטר מאיסור זה, כי מאחר שהפקירו שוב אין נשמתו נפגמת מן החמץ אע"פ שהוא נמצא בחצירו.

דעת קניית מה חסרת

במשך כל השנה, שומעים אנו ידיעות רבות כל כך של התחזקות באמונה, והנה יכולים אנו לראות אנשים שיודעים לדבר הרבה בענייני אמונה ותו לא, אך מאידך ישנם אנשים שגם כשמתנסים בניסיון קשה (שלא נדע) עומדים הם באיתנם ומחזיקים בכבלי האמונה בכל עוז, והסיבה לכך מפני שהאמונה נבלעה בקרבם ועיניהם נפקחו לראות את הדברים כפי האמת ולא כפי שהם נראים במושכל ראשון. אנשים אלו נקראים "ברי דעת" ועל זה אמרו חז"ל (תנחומא ויקרא א) "דעת קנית, מה חסרת", כי אדם כזה שחי באמונה והאמונה בלתי נפרדת ממנו, אין חסר לו מאומה.

ואלו דברי ה"יושר דברי אמת": אע"פ שכח האלוקות בכל דבר הוא בהעלם גדול מאוד, אבל כשנוטלים דבר מצוה ומקיימים אותה בדינה ובזמנה, משם מתגלה הכח ההוא שבו מאוד, דהיינו שהחיות האלוקות השוכנת בתוך הדבר הגשמי מתעוררת ושורה עליו הכח האלוקות העליון ומתגלה בו, עכ"ל. כלומר: בהתקשרו עם המצוה באופן שציוותה לו התורה, נכנסת החיות האלוקית אל תוכו ומשפיעה על נשמתו.

ב"בית אהרן" מפרש עפ"ז מה שביקש דוד המלך ע"ה: "תודיעני אורח חיים שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח". נתכוון לבקש שיראה את החיות שבכל דבר, ו"נעימות בימינך" מרמז ללולב הניטלת בימין. עוד הוא מפרש שהלולב הוא מלשון "לו לב" ויש בכוחו לנצח את הרע, וכשמשתמשים בו לנצח את הרע, אזי זוכים לנעימות בימינך נצח ולהשיג את החיות האלוקית.

להגביה את הלולב באמירת "למען דעת". כל אדם מתפלל תמידין כסדרן על הדעת "אתה חונן לאדם דעת" "דעה בינה והשכל". יידע האדם שבאמצעות הגבהת ארבעת המינים וההתקשרות אליהם, זוכה הוא לדעת.

בספר "יושר דברי אמת" (אות נז) וכן הוא בספר "בית אהרן" (לסוכות) מבואר כך: באמת היינו יכולים להתפעל מקדושת השי"ת, על ידי הסתכלות על כל עצם גשמי כדוגמת שולחן או כסא, שהרי בכל דבר יש חיות אלוקית, וכשהאדם רואה חיות אלוקית הוא מתפעל. אלא מה? החיות האלוקית השוכנת בכל עצם גשמי, היא בהסתר גדול, בכסוי בתוך כסוי, ולכן אין אנו רואים אותה. אם האדם היה יכול לראות את האלוקות בלי כל אותם כיוסים, היה מתפעל עד מאוד כפי שהיה רואה נס, כי כוחו של הנס הוא רק להודיע שיש אלוקים ומאי שנא האי מהאי.

ארבעת המינים הללו, בהיותם נעוצים בשורש עליון מאוד כפי שנתבאר בתחילה, יש להם כח לפקוח את עיני האדם ולסייע לו לראות את החיות האלוקית שבכל עצם ועצם. האדם המקיים מצות נטילת ארבעת המינים, זוכה לראות את העולם בעיניים פקוחות ולראות את ההשגחה האלוקית שבכל מקרה. ולכן נקרא ענין זה "דעת", כי דעת פירושה שהידיעות השוכנות במח, חודרות אל הלב וכובשות את האדם מכף רגל ועד ראשו. כשהאדם מתפעל מידיעה כלשהי, נעשו אחד עם הידיעה, וזה נקרא חיבור. האדם שהחכמה משפיעה על כל כולו כדי להשתנות לטובה על ידה, זה נקרא דעת, וזהו מסגולתם של ארבעת המינים.

ימות המשיח וישנה מדרגה של העולם הבא, אך בכל זאת כשהאדם זוכה להתגלות כזו אפילו במעט, כבר זוכה הוא לאושר ולשמחה בלי שיעור. הדעת משמחת את האדם ועל זה צייתה התורה: קיים מצוה זו כדי שתזכה לדעת וממנה לשמחה וחשוב על טעם זה בעת קיום המצוה.

וכשהאדם מכוון כוונה זו בשעת קיום המצוה, יש בזה גם ענין של תפילה שיזכה להתגלות החיות. ובאמת רואים אנו שחז"ל תיקנו שנתפלל עם ארבעת המינים ונצטק קמיה שמיא "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא" ונודה להשי"ת "הודו לה' כי טוב" ונענע את הלולב על כל אלה, וכבר סיפרו לנו חז"ל על אנשי ירושלים שהחזיקו אותם כל היום בידיהם, כי ידעו שככל שהאדם יעבוד את בוראו יחד עם ארבעת המינים, ישפיעו אלו עליו יותר ויותר לשמחו.

כח מיוחד להבריה את העצבות

הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זיע"א אמר בזה הלשון: "לפעמים אדם רוצה להמשיך על עצמו שמחה, אלא שיש לו מניעה מצד טרדת הפרנסה וכדומה המביאתו לידי מרירות, והקב"ה נתן כח בארבעה מינים אלו להבריה כל מיני עצבות" - הפלא ופלא! כח יש בארבעה מינים אלו להבריה כל מיני עצבות. אין הפירוש שבזמן חז"ל היו ארבעה מינים אלו המינים היפים ביותר ושמחו לבות רואיהם, אלא עד היום הם משמחים בסגולתם את כל אחד ואחד ואפילו את היהודי הפשוט ביותר, כי מאמינים אנו שהתורה היא נצחית וניתנה לכל אחד ואחד באשר הוא, כל עוד

ובאמת הדברים נפלאים, כי רואים אנו תדיר שהדעת והקנין עולים בקנה אחד. בר דעת הוא זה שיכול לעשות קניינים, וכפי שמבואר במסכת סוכה לענין מתנה על מנת להחזיר, שהקטן יכול לקנות (ע"י דעת אחרת מקנה) ואינו יכול להקנות. רואים אנו שזה הולך משני הצדדים, מי שיש לו דעת יכול לעשות קניינים, ומי שעושה קנין מקבל דעת, דהיינו שהוא מתחבר עם החפץ הנקנה. כשהאדם קונה את ארבעת המינים ומגביהם, הרי הוא מתחבר עם החיות האלוקית, וכיון שהוא מתחבר עמהם, הרי הוא מקבל דעת ועיניו נפקחות לראות את החיות האלוקית שבכל דבר ודבר.

בר דעת שרוי בשמחה תמיד

והנה התורה הודיעה לנו "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם", וגילתה לנו בזה שנטילת ארבעת המינים תכניס בלבנו שמחה. ישאל האיש: כיצד יביאו לי ארבעה מינים אלו שמחה? הא ניחא זה האיש שהאתרוג שלו נאה יותר מבין אתרוגיהם של כל באי בית הכנסת, שבוודאי ישמח (עכ"פ בשמחה חיצונית), אבל אני שאינו עונה להגדרה זו, הכיצד אבוא באמצעותם לידי שמחה? אך לפי האמור התשובה פשוטה היא, כי כשהאדם זוכה ל"דעת", אזי עוז וחדווה במקומו, שהרי חי הוא באמונה ובקדושה וכל העולם נהפך אצלו לאפס אפסים. אדם כזה מאמין וגם מרגיש שהשי"ת הוא גומל חסדים טובים, והדברים מתגלים לו מתוך ההסתר, עד שאינו רואה בעיניו את כל הקשיים והניסיונות, וממילא שמח הוא כל ימיו. ואם אמנם ישנן מדרגות רבות בראיית החיות האלוקית בהתגלות, ישנה מדרגה של

לקבל את השפע. וכתב בעל ה'תניא' שמהאי טעמא שנתבאר לעיל שארבעת המינים האלו אין בהם ממידות החסד והגבורה, כי שורשם במקום עליון יותר מכל המידות, יש גם להכליל ברמיזתם את כל הסוגים שבישראל ואפילו את הסוג החלש. והביאור בזה כי יהודי גם כשהוא חוטא, אבל בשורש נשמתו לא נפגם כלום, ובשורש נשמות היהודים, כולם חד הם ואין ביניהם שום חילוק, ולכן כשהאדם אוגד את עצמו יחד עם כל בית ישראל ומכניס בתוך הכלל גם את החוטאים שבהם, הרי הוא מוכיח שהוא רואה את היהודים בשורש נשמתם, ומשכן יתחשבו בשמים גם עמו בדרך זו ולא יראו אצלו חטאים, וכשלא יראו אצלו חטאים יוכל לזכות לשפע.

אין שום חילוק בין שורשי הנשמות

נמצא לפי האמור, שכשהאדם אוגד את ד' המינים ונוטלם יחד, מלבד מה שהוא זוכה מעצם ההתקשרות עם הרוחניות שבהם לקבל חיות האלוקות ולהשיג באמצעותה בחינת דעת ושמחה, זוכה הוא גם להביא את ארבעת המינים לפסגת מדרגתם ע"י שהוא מגלה שאין שום חילוק בשורש נשמות ישראל בין האתרוג והערבה. שואלים לאדם: היתכן, את הערבות קניית תמורת שלושה שקלים תוך חמש דקות ועבור האתרוג שלמת שלוש מאות שקלים לאחר חיפושים של יומיים, הכיצד מעז אתה לאוגד יחד? הלא מבזה אתה את האתרוג! משיב האיש: לא קניתי את האתרוג עבור החיצוניות שלו, קניתי את האתרוג בגלל שאני מבין שהוא מרמז לדבר גבוה ונשגב ולכן חיפשתי בחיפוש אחר חיפוש שיהיה

הוא מקיים את המצוה בתמימות, ולא דוקא לבעלי כשרונות או לעובדים מיוחדים. וממשיך ה"שר שלום": "וממילא נמשכת לו טובה וברכה וכתוצאה מזה נמשכת שמחה" – מדבריו נראה שיש בזה תהליך. בתחילה מתגרשת העצבות, וכשהעצבות מתגרשת באה לו לאדם טובה ושמחה, וכשיש טובה ושמחה, ממילא נמשכת לו שמחה באופן טבעי.

ד' הכיתות שבישראל בדמיון ארבעת המינים

והנה מלבד טעם פשוט זה שגילתה לנו התורה, והוא שעל ידי ההתקרבות אל ארבעת המינים, זוכה האדם לדעת וממנה לשמחה, הודיעו לנו חז"ל (ויקרא רבה ל) גם כי ארבעת המינים מרמזים אל ד' הכיתות שבישראל, ערבה אין לה טעם ואין לה ריח, הן דמיון בני אדם שאין בידם לא תורה ולא מעשים טובים; הדס יש לו ריח ואין לו טעם, הם דמיון בני אדם אשר בידם מעשים טובים ולא תורה; לולב יש לו טעם דהיינו תמרים הגדלים בו ואין לו ריח מסוכתו, דמיון בני אדם שיש להם תורה ולא מעשים טובים; אתרוג יש לו טעם וריח, הוא דמיון בני אדם שיש להם תורה ומעשים טובים, ואמרה התורה יאגדו זה עם זה ויכפרו זה על זה. ודימו זאת חז"ל ליום תפילה שעושים בישראל, שחייבים לצרף גם את ה"חלבנה" כדי שהתפילות יתקבלו לרצון.

כוונת חז"ל שכאשר באים לקבל השפע של מצות ארבעת המינים, צריכים לצרף את כולם וגם את הערבה שמרמזת אל החלשים שבישראל, כי רק כך, כשכל בני ישראל אגודים ואחוזים זה בזה, אפשר

נקי ומהודר.

לראות אותם בשורשם בלי שום חילוקים והבדלים.

בספר "שם משמאל" (סוכות, תרע"ח) כתב כי באמצעות התפילות של ראש השנה ויום הכיפורים שוטפים את כל הפגמים של האתרוג ועל ידיהם זוכים לאתרוג מהודר. ועל דרך זה מספרים שהיו צדיקים שלא רצו לפתוח את אתרוגיהם עד לאחר יום הכיפורים. האתרוג מראה על הפנימיות שבו, וכשהאדם אוגדו יחד עם הערבה ומבין את הענין וזוכה על ידי כן להבין את בני ישראל ושאינ בשורש נשמתם שום חילוק בין זה לזה, אזי הוא מקבל את התועלת הגדולה ביותר ממצוה זו.

הנענועים מחדירים ללב את הדעת

והנה חז"ל אמרו לנענע את הלולב לכל הרוחות כדי להמליך את השי"ת בכל העולם, וכלשונם (סוכה לו, ב): "מוליך ומביא למי שהארבע רוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו". ועל ידי המלכה זו של הקב"ה בכל העולם, מבריחים את הסטרא אחרא, וכפי שסיפרו ז"ל (שם לת, א) על רב אחא שהיה אומר בשעת הנענועים: "גירא בעינייה דסטנא", ואמרו שם שלא יאמרו כן כדי שלא להתגרות בשטן.

הערבה והאתרוג היכן הם?

והיינו ככל האמור, כי כאשר האדם מנענע את הלולב לארבע רוחות העולם, ומכניס את הדעת בלבו עד שהוא אומר "כל מה שיש בעולם הוא משל הקב"ה ולית אתר פנוי מיניה", ממילא מברית הוא את הקליפה, שהרי "קליפה" פירושה דבר המסתיר ומעלים את הפרי, וכשהאדם מסתכל מעבר לקליפה זו, רואה שיש בו פרי טעים שיכול לשמחו עד מאוד.

וכבר לימדונו הצדיקים שעל כל אחד לחשב, שמא מה שנראה לו כאילו חברו חוטא, זה רק בגלל שנולד בבית כזה וקיבל חינוך כזה וכדומה, ואילו היה במקומו שמא היה אף הוא מתנהג כמותו או שמא אפילו באופן גרוע מזה. כשרוקדים יחד בשמחת בית השואבה, יחשוב כל אחד בלבו: "מי אומר שחברי הערבה ואני האתרוג, אולי לפי התנאים שהקב"ה הציב לכל חד מאתנו, אני הוא הערבה וחברי האתרוג..." וכך יתאגרו כולם באגודה אחת ושפע גדול יושפע ממקור הברכה לכל בית ישראל.

הכין האדם לעצמו כוס קפה ובא רוח מצפון והפכה על פיה, אילו היה האדם יודע למה זה קרה לו, היה רוקד מרוב שמחה, כי היה מבין שחסך עבור זה יסורים קשים ומרים וכדומה. בנענעו את הלולב לרוח צפון, קיבל כח חדש לראות מעתה והלאה את המקרים הבאים לעולם בראיה יותר פקוחה, וא"כ הכרית בכך את הקליפה. וכן בנענעו למזרח ולמערב, למעלה ולמטה, זוכה הוא לראות שכל הדברים הבאים משם ובכללם הטללים הרעים והדומים להם, הכל

ואין כל זה בגדר של דרש, אלא פשוטו כמשמעו, שהרי כשאמרו לנו חז"ל שארבעת המינים מרמזים לד' הכיתות שבישראל, לכך הם נתכוונו, שייאגדו כולם באגודה אחת ויזכו עי"כ לכל השפע הטוב. בעל ה'תניא' רק מוסיף, שבאמצעות ארבעת המינים ששורשם במקום עליון, זוכה האדם לראות כן באמת את עצמו ואת חבריו; וזוכה

בביטול, וכי לא היה לו על מה לכוון בעת הנענועים מלבד על חתניו? ! אך לפי האמור, אין הדבר רחוק כל כך, שהרי כל המקרים הקשים הבאים לו לאדם, כל אחד לפי מדרגתו, שורשם בקליפה, ואם הקב"ה נתן לאדם מתנה טובה, הוא השפיע עליו שפע שמקורו בגילוי האלוקות, ולכן כשזוכה האדם לחתנים טובים, יכול שפע זה להיקרא בשם "טללים טובים" כי אין שום חילוק בין זה לזה ושניהם מקורם בשפע האלוקי. וא"כ כשהאדם עושה את הנענועים ומודה על הטללים הטובים ומבקש על הטללים הרעים שייפסקו, יכול הוא לכוון בהם על כל המקרים הטובים שהגיעו אליו שיתמידו ועל המקרים הרעים שייפסקו.

ומאוד נחוץ לדעת את האמור, שהרי **כל אחד כדאי לו לדבר בשפתו שלו ולהתחבר על ידה אל הבורא יתברך ועל ידי כן להשיג ה"דעת" על כל השנה ולזכות לשמחה אמיתית. בספרי קבלה מבואר עוד שהסוכה היא בחינת הדעת כמו שנאמר "למען ידעו דורותיכם" וארבעת המינים הם הכלים לקבל את הדעת, וזהו הענין שנהגו לברך על ארבעת המינים בתוך הסוכה, כדי להכניס את הדעת אל הלב פנימה ולחיות עמה במשך כל השנה ולעבור על ידה גם את השעות הקשות.**

הכל הוא מאתו יתברך כדי להטיב לבריותיו ומכירת על ידי זה את הקליפות.

היהודי הפשוט שכיוון את כל בוונות האריוז"ל

מסופר על הגה"ק ה'דברי חיים' **מצאנו** זיע"א שראה פעם יהודי פשוט שהחזיק בידו את ארבעת המינים ואמר: "השונאים שלי מצד זה, הקב"ה יכניעם לפני כליל, וכן השונאים מצד זה והשונאים מצד זה, את כולם יכניע ויבטלם". התבטא הגה"ק מצאנו על האיש, כי עכשיו כלל בדיבוריו את כל כתבי האריוז"ל. והביאור בזה, כי כל אחד לפי מדרגתו רוצה שהצרות המגיעות אליו, אשר מקורם בקליפה, תיעצרנה ובמקום יבוא שפע טוב, ועל זה הוא מבקש ומתחנן מאת בוראו, וככל שהוא מבקש בנענועו את הלולב "אנא ה' הושיעה נא" ואומר: "מכיר אני באלקותו יתברך והריני מבקש ממנו שיפסיק את הטללים הרעים הבאים מכל הרוחות", הרי הוא משיג את המטרה.

שמעתי על אדם גדול עד מאוד, שהקפיד ללכת רק בדרך הנגלה, שפעם אמר כי בעת אמירת "הודו לה' כי טוב" בתפילת הלל, מודה הוא על כל חתניו שחנן אותו הבורא, שהיו מצוינים בתורתם. והנה במקום שנהגו להאריך בנענועים ולכוון בהם את כל הכוונות, יכולים היו להסתכל על איש זה

גודל ענין נתינת צדקה בערב סוכות

כנפים הם השרים של מעלה, ואשמעינן ר' אבין כי בעלי צדקה וגמילות חסדים אינם מתנהגים על-ידי שר אלא על ידו יתברך שמו, והיינו דבצאת ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה בכדי שלא יהיה הנהגתם על-ידי שום שר רק על ידי השי"ת ברוך הוא בעצמו, וכן זכו כמו שנאמר (שמות יג, כא) וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן וכו', והנה דבר בעתו מה טוב, מצות הסוכה זכר לענני הכבוד, וה' הולך לפניהם יומם בעמוד ענן אשר זכו ישראל על ידי הצדקה וחסד שקיימו וקיבלו עליהם, על כן מהראוי בחג הזה ביותר להתנהג בצדקה וחסד, ואז בצל כנפיו יתברך שמו נחסה ונתלונן בלי שום שר אמצעי רק הוא יתברך שמו באברתו יסך עלינו, עד כאן תוכן דבריו. מבואר מדברי מהר"א מיוחס שבידינו לפעול הרבה מאוד על-ידי ריבוי עשיית צדקה וחסד, הן בערב סוכות כדברי האר"י ז"ל והן בימי הסוכות עצמם, ומי לא ירצה בימים אלו להרבות בעשיית צדקה וחסד ונזכה על ידי כן להמשיך על כל בני ישראל שפע רב בכפל כפליים.

כריתת ברית לעשות חסד זה עם זה איתא בספר הקדוש "בני יששכר" (חודש תשרי מאמר י): כתב האריז"ל דבערב סוכות יש להרבות בצדקה דאז עליות רחל הנקראת צדק (שהוא עולם המקבל, ועל-ידי ריבוי מצות הצדקה אנו מעוררים עולם זה ונמשך על המקבל שפע רב), עד כאן (פרי עץ חיים שער חג הסוכות פ"ג).

והנה זאת מצאתי ראיתי להרב הגדול החסיד מ' חיד"א זללה"ה בספרו "כסא דוד" (דרוש ז') הביא מדרש חז"ל וזה לשונו: כשיצאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה עד כאן, והוא לפלא. ופירש הרב הנ"ל בשם הרב מה"ר אברהם מיוחס זללה"ה⁶ על-פי מאמר אחד במדרש רות (רבה פ"ה ד') אמר רבי אבין בא וראה כמה כחן של צדיקים וכמה גדולה כחה של צדקה וכמה גדול כח של גומלי חסדים, שאין חסין לא בצל כנפי הארץ ולא בצל כנפי שחר ולא בצל כנפי שמש וכו' אלא בצלו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, הדא הוא דכתיב (תהלים לו, ח) מה יקר חסדך וכו' ובצל כנפיה יחסיון עד כאן. ופירש בזה,

⁶ רבה של קושטא.

הטעם הפשוט במצות הישיבה בסוכה

שהשמועה כבשה אותם ופתחו בבכי מרוב התרגשות; היו כאלה שהרגישו הארת הגאולה ממש ופצחו בריקודים ברחובות העיר. ואם נדבר עם אותם אנשים היום, נראה שאין הדבר מדבר על לבם כמעט. אמנם יודו על כך לבורא העולם, אבל רגשותיהם לא יתעוררו מחדש, עד כדי שיכבשו את לבם.

כך היא דרכו של עולם. גם אם יינצל האדם ממוות לחיים ברגע האחרון ממש, כגון שיטבע במים ר"ל ויבוא אחד ויצילו מן המים כל עוד נשמתו בא, בתקופה הראשונה יודה בכל כוחו לפני השי"ת, אך כעבור כמה שנים, רגשותיו יחלשו ויצטרך להזכיר לעצמו כי כפסע היה בינו ובין המוות. ואיך ייראה האדם שעברו עשרות שנים מהנס שנעשה עמו ועם אבותיו, או מאות שנים או אפילו אלפי שנים? כי אז כבר לא יזכור האדם מאומה מהנס.

קליפה היא ושמה שכחה

ובאמת דבר זה אין לו הבנה, כי לכאורה האדם שנעשה לו נס, צריך היה להודות על כך יותר ויותר ככל שחולפים הימים, שהרי התועלת מן הנס, לא זו בלבד שלא נחלשה בעבור הימים, אלא אדרבה, נתאמצה ונתחזקה, שהרי ככל שהוא נמצא בחיים מחוץ לבית האסורים עוד יום ועוד יום, יכול הוא להוסיף בקיום המצוות ולשמוח עם בני ביתו עוד ועוד ולחוג יחד אתם את מועדי השנה. אלא מאי? קליפה

דרכו של אדם לשכוח

ידועה שיטת הב"ח (או"ח סימן תרכ"ה) שכוונת הטעם של מצות הישיבה בסוכה מעכבת ואין די בכוונת המצוה עצמה, וטעמו מפני שהתורה אמרה (ויקרא כג, מג) "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי", ומשמע שחייבים לכוון טעם זה בעת הישיבה בסוכה. ננסה ללמוד את הטעם הפשוט של המצוה, כי לפעמים מרוב שמתעמקים בספרי החסידות, עלולים לשכוח את הטעם הפשוט.

והנה לשון הפסוק הוא: "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם ממצרים". הקב"ה עשה עמנו נס כשניהל אותנו במדבר והגן בעדנו מן השמש הקופחת ומן הקור החורפי. לדעה אחת היו אלו ענני הכבוד ולדעה אחרת היו אלו סוכות ממש. אך איך שיהיה הקב"ה עשה עמנו נס כדי לחסוך מאתנו סבל וצער, ולזכר נס זה נצטוונו מפיו לישב בסוכה. והנה מדרך הטבע היא, שגם אם אירע לו נס גדול לאדם, עד מהרה הוא שוכח ממנו ואינו זוכר להכיר טובה על כך, ואף אם בתחילה חם לבו בקרבו להשי"ת על הנס שעשה עמו, אבל ככל שהזמן עובר, הוא מתקרר וחוזר לסדר יומו.

דוגמא קטנה לכך יש להביא מהנס שנעשה עם הרה"ח רבי שלום מרדכי רובשקין נ"ו שנשתחרר מבית האסורים לא מכבר. בשעת מעשה היו אנשים רבים

לא ישובת, עד שהצליח להעמידו על רגליו. העסקן פרע את כל חובותיו, רכש לו בית חדש והשיג לו פרנסה המכבדת את בעליה. עברה תקופה קצרה והעסקן השיא את בתו לבן טובים, היתכן שנשמע מפיו של היהודי המדובר כי אין הוא יכול להשתתף בשמחת הנישואין? "יש לי חתונה נוספת באותו לילה; מתגורר אני מחוץ לעיר; אינני בקו הבריאות" – כל התירוצים האלו ייעלמו באחת והאדם יעשה את כל אשר לאל ידו כדי להגיע אל החתונה. גם אם לא תהיה לו מי שיסיע אותו אל מקום החופה, ישלם מכיסו ל"מונית" (טקסי) ויבוא אחר כבוד כאחד המחוננים. ומדוע הוא כן? כי אדם זה אינו יכול שלא לבוא אל החתונה, ולא מפני שהוא חושש שאם לא יבוא אל החתונה לא יוכל לאחר מכן להסתכל למחותן בעיניו, אלא מפני שלבו אינו נותן לו לווותר על ההשתתפות בחתונה של האיש שהוא חב לו את חייו.

אולם, כל זה כאשר העסקן ישיא את בתו סמוך ונראה לאותה תקופה שבה נחלץ האיש מסכרו, אבל אם ישיא את בתו כעבור עשרים שנה, אזי יתכן שמיועדנו יוותר בנקל על ההשתתפות בתואנות שונות ומשונות, ואף אם ילך משום הכרת הטוב, אך הרגש העמוק כבר לא יהיה עמו. כך הוא הטבע שטבע יוצר האדם, ואם נתבונן בעצמנו, נראה כמה הדברים נכונים. הטובות שאירעו עמנו בשבוע זה, אולי ואולי אנו זוכרים אותן; הטובות שנעשו עמנו לפני שנה או שנתיים, צריכים אנו שיזכרום לנו, ואלו שאירעו עמנו לפני חמש שנים, מסתבר שגם אם יזכרום לנו, לא ניזכר בהן. הטובות שעשה עמנו הקב"ה לפני

היא ושמה "שכחה" וזו הגורמת לו לאדם לשכוח את הנסים והנפלאות שנעשו עמו ואת הטובות הגדולות שניתנו לו במתנת חינו. והפסד עצום הוא לאדם שקליפה זו משתלטת עליו וגורמת לו לשכוח את טובותיו של הקב"ה.

המטרה היא תיקון המעשים

והנה בספר החינוך (אמור, מצוה שכה) מבאר, שכאשר האדם מכיר בטובותיו של הקב"ה, ממילא מקיים הוא את מצוותיו כדבעי, וכשמקיים את מצוותיו כדבעי, ממילא מכשיר הוא את עצמו לקבל טוב שפע טובות מהקב"ה בגשמיות וברוחניות. ה'חינוך' הניח יסוד זה כמה וכמה פעמים וחזר עליו גם במצות הישיבה בסוכה. הקב"ה רוצה להטיב לנו, אבל איך יוכל להטיב לנו מבלי שנתנהג ביושר ונקיים את מצוותיו בכל לבנו? על כן נתן לנו מצות הישיבה בסוכה שבעת ימים, כדי שנזכור על ידה את הנסים והנפלאות שעשה עמנו בשעה שהוציאנו ממצרים ונחיה עמה גם עתה, וממילא נתקן את מעשינו ונזכה לכל הטובה המוכנה לנו. רצה הקב"ה שנגיש כאילו עתה ממש אירע עמנו הנס ועל ידי כן יתפעל לבנו והרגש ישטוף אותנו מכף רגל ועד ראש, ומשכך נעשה ככל אשר יצווה אותנו מבלי להחטיא את המטרה בכי הוא זה, ונקבל ממנו שפע של טובה וברכה.

יהודי שאין לו תירוצים

דוגמא לדבר: יהודי אחד נקלע למצוקה קשה בתחום הפרנסה ולא ידע כיצד להינצל. יום אחד הגיע עסקן גדול ועמל עברו קשה במשך ששה חדשים, יום ולילה

כמותו. אבל השביתה במועדי השנה, לפי הפשט אין בה שום טעם, שהרי אם חפצים אנו להזכיר לעצמנו את הנסים שעשה עמנו הקב"ה, היה די לנו באכילת מצה או בשיבה בסוכה, אך מה לה לשביתה ממלאכה ולזכר הנס? בא החינוך ונתן לנו טעם: אם לא נשבות ממלאכה, אכילת המצה והשיבה בסוכה לא תועיל מאומה, כי נהיה טרודים בעניינים אחרים. חייבים אנו לשבות ממלאכה ולהסיר מלבנו את כל טרדותינו על מנת שנוכל להתבונן באותם נסים ונפלאות, ואז אכילת המצה והשיבה בסוכה יפעלו את פעולתן.

לא רק ההודאה על הטובות כנהוג

בזמנינו

וכאן המקום להדגיש: לאחרונה נתפרסם בכל העולם שאם מחזיקים טובה להשי"ת ומודים לו תמידין כסדרן על הטובות שהוא עושה עמנו, זוכים לשפע גדול בכל העניינים. הדבר נכתב בספרי הראשונים ונשנה בספרי החסידות ולאחרונה הוא תופס מקום נכבד מאוד אצל המון העם, עד שכבר הוקמו לכך קבוצות של אנשים ונשים שמודים על כל אשר להם וזוכים לנסים ולישועות למעלה מדרך הטבע. בספר החינוך כתב זאת בברכת המזון (מצוה תל), כי לכך נתן לנו הקב"ה מצוה זו כי הוא רוצה להטיב לנו ועל כן מבקש הוא מאתנו שנודה לו על הפרנסה ויפתחו הצינורות. אך האמת שכאן במצות סוכה גילה לנו החינוך חלק נוסף בזה: לא די בכך שנזכור את הנסים ונודה עליהם, אלא העיקר הוא, שעל ידי הכרת הנסים וההודאה עליהם, נחוש אותם בקרבנו וממילא נשפר

אלפי שנים, מדרך הטבע שלא נזכור אותן מעצמנו, ואז הפסד עצום יהיה לנו כי לא נוכל לקבל את כל הטובה המוכנת לנו למעלה. על כן נתן לנו הקב"ה את כל המצוות המעשיות המזכירות לנו את הטובות הגדולות שעשה עמנו, ולא רק מזכירות לנו, אלא מכניסות אותנו אל תוך "זמן הנס" וגורמות לנו להתרגש בכל לבנו כאילו אירעו עמנו הנסים והנפלאות זה עתה.

טעם השביתה במועדי השנה

החינוך מתבטא בלשון נפלא: היודע אתה מדוע נצטוונו לשבות ממלאכה במועדי השנה? כדי שיהיה לנו פנאי להתבונן בכל אותם נסים ונפלאות שעשה עמנו השי"ת ובכל אותן הטובות שהטיב לנו. וזה לשונו במצוה רצ"ז (מצות עשה לשבות ביום ראשון של פסח): "משרשי המצוה, כדי שנחשוב בענין המועד בנס שנעשה לנו בו, ונהלל ונפאר במחשבתינו מה שזונו ברוך הוא עליו ועשה לנו נסים בזמן ההוא, ואם יהיה האדם טרוד במלאכתו לא יהיה לו פנאי לחשוב בשום דבר". וחזר וכתב כן במצוה רח"ץ (מצות לא לעשות מלאכה ביום ראשון של פסח): "משרשי המצוה, כדי שיזכרו ישראל הנסים הגדולים שעשה השם להם ולאבותיהם, וידברו במ ויודיעום לבניהם ולבני בניהם, כי מתוך השביתה מעסקי העולם יהיו פנויים לעסוק בזה, שאילו היו מותרין במלאכה ואפילו במלאכה קלה היה כל אחד ואחד פונה לעסקו, וכבוד הרגל ישכח מפי עוללים גם מפי הגדולים".

הדברים נפלאים, כי הנה השביתה ביום השבת, סיבה אחרת יש לה, מפני שהקב"ה שבת ביום זה ואף אנו שובתים

עם דגן תירוש ויצהר, ואינו מבין כלל שהקב"ה עושה עמו נסים ונפלאות בכל רגע ורגע. אומרת לו התורה: חשב בסוכה שבעת ימים כדי שתיזכר באותם נסים שעשה עמך הקב"ה בהיותך במדבר כשעדיין לא היו לך כל אלה, וממילא תבין שגם עתה, כל הצרכים שיש לך, מאת הקב"ה הדואג לכל צרכיך הם, ותמשיך להודות ולהלל לו עליהם כפי שהודית לו בזמנו בהיותך במדבר.

וזה לשון האברנאל (ויקרא כג, מג):
 "וענין זה שמפני שאדם מתוך הטובה מבעט" — כך היא הדרך, שהאדם מבעט, ולא מתוך רעתו חלילה, אלא שכן הוא טבע העולם שהאדם שוכח את הטובה הנעשה עמו, וכפי שנאמר בפרשת האזינו (דברים לב, טו) "וישמן ישרון ויבעט". והשורש לכך שהאדם מבעט בטובותיו של השי"ת, הוא מפני שאינו זוכר, וכפי שאין האדם מודה על הנשימות שלו בגלל שהוא נושם ללא הרף ואינו רואה חידוש בדבר, ורק מי שהיה בעת צרה, כגון שטבע במים ונתקשה לנשום, או מי שסבל מחולי הריאות ר"ל וכדו', רק אדם כזה יודע להודות על האוויר שהוא נושם. כן הדבר במי שיש לו ממון רב, שמרוב הממון אינו מרגיש שיש לו להודות עליו. יודע הוא אמנם להודות מדי פעם ולבקש על העתיד, אבל אינו דומה כלל וכלל למי שנלחם על כל פרוטה ויודע שכל מה שהוא מביא לביתו, מידו של השי"ת הוא, כי איש כזה מודה ומהלל בהתרגשות על כל מה שהוא משיג.

בסוכות אנו יוצאים אל המדבר

ממשיך האברנאל ומבאר את טעם

את מעשינו, כי אז נוכל לזכות לכל הטובה המוכנה לנו.

בעל החינוך מתכוון לומר לנו: אמת נכון הדבר שעצם ההודאה על הנס, בכוחה להשפיע עלינו טובה, אך מה נעשה ודיבור אחד של לשון הרע או פגם אחד של ראייה, מנקב את הצינור ומונע את השפע. צריכים אנו הן להודות על הנס כדי לברוא את צינורות השפע והן לתקן את מעשינו בעקבות זכירת הנס, כדי שהצינורות שלמים יהיו ולא פגומים ונקובים.

הטובות של אז נמשכות גם היום

ויותר מזה כתבו ה"רשב"ם" וה"אברנאל" ולדבריהם מה שציווה אותנו השי"ת לשבת בסוכה, הוא לא רק כדי שנזכור את הטובה שעשה עמנו אז, אלא גם כדי שנזכור את כל הטובות הגדולות שהוא עושה עמנו היום. והיינו מפני שאותם נסים ממש שעשה עמנו אז, הוא עושה עמנו גם היום. אז סיפק לנו את כל צרכינו; לא היה לנו לחם לאכול ונתן לנו את המן; לא היה לנו מים לשתות ונתן לנו בארה של מרים; לא היה לנו בגד ללבוש והלביש אותנו בבגדים שגדלו עמנו ונתכבסו ונתגהצו מאליהם... כשנזכיר לעצמנו את כל אלה, ממילא נתבונן בטובותיו של הקב"ה ולפתע נבין שגם עתה, בימינו ממש, הוא עושה עמנו נסים כאלה.

וזה לשון הרשב"ם (שמות כג, טז):
 "וצוה הכתוב לישוב בסוכות לזכרון, כי במדבר ישבו באוהלים ולא היה להם קרקע ולא דגן ותירוש ויצהר כמו שהיה להם אחרי כן בארץ, ויודו על זאת להקב"ה". יושב לו האדם בביתו שבארץ ישראל, יש לו קרקע

האברך הצעיר יושב בביתו החדש וסבור לתומו כי השיג אותו בדרך הטבע; אביו וחותנתו נתנו שלישי כל אחד, כפי המקובל בקהילתו, ועוד קיבל מענק מן הרשויות כפי שכל חבריו קיבלו, איזה נס יש בכך? אומרים לו לאברך זה: בשבילך ובשביל אנשים כמותך נועד חג הסוכות, כדי שתדע שזה שיש לך קורת גג כדי להינצל מן החורב ומן הכפור, אינו שונה כלל וכלל מענני הכבוד. אין שום חילוק בין ענני הכבוד לבין סוכות העשויות מפסלתם של הגורן והיקב; שניהם באים מאתו יתברך ושניהם בגדר נס הם.

העיקר הוא ההטבה הרוחנית

עד כאן למדנו את הביאור הפשוט של הפסוק "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" וכפי שראינו מלשון הרשב"ם והאברבנאל. אולם הב"ח כתב שאין די בכל זה. הב"ח כתב, כי התיבות שבהמשך הפסוק "בהוציא אותם מארץ מצרים", אין כוונתן להודיע לנו רק מתי אירע הנס, אלא באו להזכיר לנו את עיקר הדבר, והוא שהקב"ה עשה עמנו נס גדול עד למאוד בעצם זה שהוציאנו ממצרים. הטובה שעשה עמנו לא נגמרה בכך שעשה לנו סוכה גשמית בלכתנו במדבר, אלא אף הוציאנו ממ"ט שערי טומאה ונתן לנו את התורה וכל תענוגיה שהם נצח נצחים. אמנם כן, אף את הדרך במדבר הנעים לנו, אך העיקר הוא לזכור שהוציאנו מאפילה לאורה, אלא שיחד עם כן יש לזכור שכשהוציאנו, עשה זאת כאב המוציא את בנו שדואג לו גם לכל צרכי הגשמיות והנעים לו הדרך.

הב"ח מביא לכך ראייה עצומה: אם הענין הוא רק לזכור את ההטבה הגשמית,

מצות הסוכה: "ומצַנֶה יתברך שכאשר ישבו ישראל בבתיהם וארצם אשר ינחלו לפי שלא ראו עיניהם את ישועת ה' אשר גאלם וגמלם כרוב חסדיו, שכדי שלא ירום לבבם וישכחו חסדיו, יעשו זכר וסימן לזכור הטוב אשר קבלו ממנו יתברך, כשייצאו מבתיהם וישבו בסכות שבעת ימים כדרך אנשי מחנה וחוני המדבר לאות ולזכרון כי כן ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים והלכו במדבר". זהו הביאור הפשוט בטעם מצות הישיבה בסוכה ולדברי הב"ח הביאור מעכב בקיום המצוה. יש לך בית משלך? אתה מסודר בכל העניינים? יש לך פרנסה? יש לך מעמד? צא מביתך ותתנהג כאילו אתה הולך עכשיו במדבר, ועל ידי כן תזכור שפעם באמת הלכת במדבר, וכל מה שיש לך היום דומה למה שהיה לך אז במדבר מאתו יתברך. בעת ישיבתך בסוכה, תודה על דירתך הנאה, ואם הרחבת את דירתך השנה, תודה גם על כך. חג הסוכות הוא הזדמנות מיוחדת עבורך להודות להשי"ת על כל הטובות שהטיב לך השי"ת במשך כל השנה כולה.

אין חילוק בין ענני הכבוד לסוכות מדרפנות וסבך

מפורסמת הקושיא: הא ניחא למאן דאמר ענני כבוד היו, הרי נס גדול הוא זה ויש לנו להודות עליו בשבעת ימי החג, אלא למאן דאמר סוכות ממש עשו להם, איזה נס יש בזה ומדוע עלינו להודות עליו?

השיב על כך הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א: אדרבה ואדרבה, מזכירים אנו לעצמנו שגם הדברים שנראים לנו כאילו השגנו אותם בדרך הטבע כאשר לא נפלו אלינו מן השמים, אף הם בגדר נס הם.

כליל מכל הבלי העולם הזה והורמנו על כנפי השכינה. בכך שאנו מודים על ענני הכבוד שהיה לנו במדבר, אנו מודים הן על צרכי הגשמיות והן על התורה והמצוות והדבקות הגדולה בהשי"ת שהיו לנו באותם ימים.

היוצא לנו מכל הדיבורים, שמטרת הישיבה בסוכה היא לעורר את האדם ולגרום לו לחשוב היכן הוא בעולם, כי בלי שיעשה מעשה לא יזכור האדם לא את הטובות הגשמיות שהקב"ה נתן לו ולא את הטובות הרוחניות. חייב הוא לחוג את חג הסוכות ולצאת מביטו כדי להבין את כל זאת, ואין חג הסוכות שונה משני הרגלים האחרים. בפסח מזכיר האדם לעצמו את היציאה ממצרים; בשבועות הוא מזכיר לעצמו קבלת התורה, ובסוכות הוא מזכיר לעצמו את שני העניינים גם יחד והוא שמח עמהם ומכרכר עבורם לפני השי"ת בכל עוז.

שהחיינו על שנים שהם אחד

והנה ברכת ה"שהחיינו" שאנו מברכים בחג הסוכות עולה על שני דברים, האחד על עיצומו של יום, כפי שמברכים שהחיינו בכל הרגלים על עיצומו של יום, והשני על מצות הישיבה בסוכה, שהיא מצוה הבאה מזמן לזמן. והנה מקום היה לומר שנברך פעמיים שהחיינו, אך "אפושי ברכות לא מפשינן" כלשון הגמרא, ומברכים על שניהם כאחת.

אכן לכשנתבונן בספרים, נראה שאין הביאור בזה כמשמעו, כי מאחר שבאו שניהם בבת אחת, מברכים עליהם כאחת.

אם כן מדוע אין אנו חוגגים על הורדת המן או על בארה של מרים? אלא ודאי שהחג ניתן לנו עבור עצם היציאה ממצרים, אלא שמזכירים אנו לעצמנו שיציאה זו נעשתה יחד עם סיפוק כל צרכינו הגשמיים.

משל לחתן אוויל

משל למה הדבר דומה, לחתן שנסע לשמחת נשואיו ובמכונית (קאר) שהסיעה אותו פעל ה"מזגן" (air-Conditioner) וצינן את האוויר החם. אם כעבור שנים רבות ישכח את שמחת הנישואין ויזכור רק את המזגן שהיה לו בעת נסיעתו במכונית, הלא לאויל ייחשב. מי שזוכר רק את האמצעים שהנעימו לו את הדרך אל הר סיני, אינו יורד באווילותו מהחתן דנן. אמנם אף אלו חלק מן ההטבה הם, אבל אי אפשר להפוך אותם לעיקר. האדם מגביה את עיניו ומסתכל על הסכך, היתכן שייזכר רק בסוכה שהיתה לו במדבר? ! חייב הוא להעמיק במחשבתו ויבין לאיזו גדולה זכה באותם ימים, כאשר נסע בצהלה ורינה לקבל את התורה כלי חמדתו של הקב"ה.

והנה לכאורה היה אפשר לראות את דברי הב"ח כחלוקים על דברי הראשונים, כי הלא הם לא דיברו מענין זה כלל. אך המהר"ל מחבר את שני הטעמים ומשלב אותם איש אל רעהו כדי שלא יסתרו זה את זה. המהר"ל⁷ מבאר שבעצם זה שהקב"ה הכניסנו בצל ענני הכבוד בבחינת "וימינו תחבקני" (שה"ש ב, ו), נתקיימו שני הדברים בחדא מחתא, גם סופק לנו כל צרכינו וגם הובדלנו על ידי כן מכל העמים. נפרדנו אז

⁷ ראה גבורות ה' פ"ג, וגור אריה דברים ת, ד.

גם לעניינינו. **מה שעשה הקב"ה שנשכח את הטובות שהוא עושה לנו** ושלא ניזכר בהם כי אם על-ידי עשיית פעולות ועריכת החגים כהלכתן ובהטמעת הדברים בלב בנינו, אף זה מאהבתו אותנו הוא, **כדי שנקבל שכר על כל הפעולות האלו בעולם הזה ובעולם הבא.** זה שהאדם צריך להתעמל רבות באמצעות דיבורים וסיפורים, ניגונים וריקודים, גורם לו שהשכר שיקבל לא יהיה בבחינת "נהמא דכיסופא" ויהיה הרבה מאוד לפי פעלו.

הסוכה היא הפצא שיש בה קדושה

והנה לפי כל האמור היה מקום לומר, שעצם הסוכה, הדפנות והסכך, אך ורק אמצעי הם כדי שנזכור על ידם את הטובה הגדולה שעשה עמנו הקב"ה ברוחניות ובגשמיות, ואין בהם שום קדושה. אך לאפוקי ממחשבה זו, באה התורה והודיעה לנו **שדפנות אלו וסכך זה אשר גורמים ליושביהם לשמוח עם הטבותיו של הקב"ה, קדושה עצמית יש בהם.** וכן מצאנו בגמרא (סוכה ט, א), שחכמינו ז"ל השוו את הסוכה לקרבן החגיגה, וכפי שהקרבן קדוש הוא בעצמו, כך הסוכה קדושה היא עד שאין להוריד ממנה שום דבר שיוחד לה, כי הכל נתקדש עבור המצוה.

ונמצא מעתה שכאשר יבוא איש ישראל להיזכר בהטבותיו של הקב"ה על-ידי הישיבה בסוכה ולקבל על עצמו הארת החג, הוא יקבל סיוע מאותה קדושה החלה **מכבר על עצי הסוכה עצמם.** וכיון שיקבל סיוע, יזכה וזיכרון זה ייבלע ברמ"ח אבריו וש"ס גידיו וילווה אותו זמן רב.

בספר "בארות המים" להרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב זיע"א איתא: אברהם

אלא דמאחר ששניהם משלימים זה את זה, כי הישיבה בסוכה מסייעת לנו לקיים את "זמן שמחתנו", או להיפך, **אנו מקיימים את מצות הישיבה בסוכה על ידי שאנו שרויים בשמחה,** נמצא ששניהם תלויים זה בזה ואפשר לברך על שניהם כאחת.

הלא כפי הנתבאר לעיל, **המצוה בחג הסוכות היא לשמוח עם ההטבות שנתן לנו הקב"ה, הן הצרכים הגשמיים והן הצרכים הרוחניים.** ואין שום חיסרון במה שהאדם מודה על צרכיו הגשמיים, ואדרבה, לדברי הספורנו נקרא חג הסוכות גם בשם "חג האסוף" מפני שבתקופה זו הכניסו האנשים את תבואתם והשיגו את פרנסתם אשר המתינו עבורה בכל ימות הקיץ.

השכחה היא מתנת הקב"ה לבניו

במדרש קהלת (א, לב) נאמר כי הקב"ה עשה שהאדם ישכח את לימודו לטובתו של האדם. הלא אין שום סיבה שהאדם ישכח את לימודו; התורה שלמד נחרטה במוחו (כפי שידוע היום שכל מה ששמע האדם או ראה פעם בחייו נשאר אצלו חקוק לנצח ויש דרכים כיצד להוציא) ומדוע זה הוא משכיחם? אלא טובה היא עבורו, וכלשון המדרש: "השכחה לטובתו של אדם, שאם היה לומד תורה ואינו שוכח היה מתעסק בה שלש שנים, והולך ומתעסק בדברי הבטלה ומניח דברי תורה, אבל מתוך שהוא שוכח אינו מזיז עצמו מדברי תורה כל ימיו". כשהאדם שוכח את תלמודו ומוכרח להתעסק בה שוב ושוב, מעדן הוא את נפשו וממילא הוא זוכה לכל הטובות המובטחות למי שעוסק בתורה.

אם נרצה נוכל ללמוד מדברי המדרש

תחבקני". וביאור הדבר, כי כשהאדם מזכיר לעצמו את הטבותיו של הקב"ה על-ידי הישיבה בסוכה ומכניס בהן את ראשו ורובו, הרי הוא מכניס את עצמו תחת כנפיו של הקב"ה, וממילא מתקיים בו "וימינו תחבקני". הוי אומר: "וימינו תחבקני" אינו דבר שנעשה ממילא משל דפנות הסוכה יד הם, אלא שעל-ידי שהאדם מפעיל את עצמו בדרך זו, שהיא הדרך הפשוטה כפי שנתבאר, נעשה הוא בשמחה גדולה ומרגיש את החיבור אל הקב"ה והדבקות בו. ואפילו בעל יסורים והשקוע בצרות רח"ל, אם יתבונן בהטבות שהוא מקבל מהקב"ה ויתן מבטו ומחשבתו רק בהן, ירגיש הוא את דבקותו בהקב"ה בבחינת "וימינו תחבקני" וממילא יקלו עליו ייסוריו ויפדה מכל צרותיו.

אבינו ע"ה בכה אל השי"ת ואמר: מה יהיה ויתגשם העולם והאנשים ישקעו אל תוך הבליו? מה תהיה העצה עבורם? השיב לו הקב"ה: אתן להם מצות סוכה. על-ידי הישיבה בסוכה נתראה זה אל זה, אני אראה אותם והם יראו אותי. והוסיף הרה"ק מרימנוב: מטעם זה צריך לראות הכוכבים דרך נקבי הסכך, כדי להראות שהקב"ה משגיח עלינו. ולכן צריכים לבנות את הסוכה בדרך עראי, כדי להראות שאנו מואסים בהבלי העולם הזה ומסתפקים בדירת עראי ושכל מה שאנו משתמשים בדברים גשמיים הוא רק כדי לקבל על ידם השפעות רוחניות.

וימינו תחבקני על ידי זכירת

ההטבות

איתא מהאריז"ל (שער הכוונות)

שבישיבה בסוכה מתקיים הפסוק "וימינו

בענין קדושת הסוכה

עצי הסוכה אסורים כל שבעה

זה לשון הש"ס (סוכה ט, א): אמר רב ששת משום רבי עקיבא: מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה, תלמוד לומר (ויקרא כג, לד) חג הסוכות שבעת ימים לה'. ותניא, רבי יהודה בן בתירה אומר: **כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה**, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג לה' אף סוכה לה'.

וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח תרל"ח, א): עצי סוכה אסורים כל שמונת ימי החג, בין עצי דפנות בין עצי סכך, ואין ניאותין מהן לדבר אחר כל שמונת הימים.

מחלוקת אם האיסור עולה גם על הדפנות

אכן האמת שיש בזה מחלוקת בין הראשונים אם האיסור ליהנות מעצי הסוכה עולה גם על הדפנות או רק על הסכך. שיטת הרא"ש שהאיסור עולה רק על הסכך והדפנות אינם אסורים כלל, ושיטת הרמב"ם שהאיסור עולה גם על הדפנות. ונחלקו האחרונים לשיטת הרמב"ם אם הדפנות אסורים מן התורה או רק מדרבנן, שיטת הבית יוסף והט"ז שאסורים רק מדרבנן, ושיטת הב"ח וביכורי יעקב ועוד שאסורים מן התורה, כי שיטתם אליבא דהרמב"ם שאף הדפנות קדושים בקדושת הסוכה. ויותר מזה דנו הפוסקים לפי הרמב"ם מה תהא דינה של קרקע הסוכה, ושיטת האבני

נזר שגם היא אסורה בהנאה מן התורה.

ואולם שיטת רבינו תם שהדפנות הנצרכים לכשרות הסוכה, דהיינו שנים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, אסורים בהנאה מן התורה והשאר שאינם נצרכים להכשר הסוכה אסורים רק מדרבנן. וכי תשאל מאין נדע לברר אלו מהדפנות נצרכים להכשר הסוכה ואלו מהם מיותרים, על זה בא הר"ן ופירש שאם בתחילה עשה רק מה שצריך להכשר הסוכה, שנים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ואחר כך נמלך והוסיף עוד, הראשונים נאסרים והאחרונים אינם נאסרים כלל (ובזה נחלק על רבינו תם, דסבירא ליה שהדפנות המיותרים אינם נאסרים כלל דלא כרבינו תם דסבירא ליה דנאסרים מדרבנן). אבל אם עשה כל ארבעת

הדפנות סתם, נאסרים כולם מן התורה.

ועיין בביאור הלכה שכשיטת הר"ן נקט הבית יוסף בשולחן ערוך שכתב בזה הלשון: ואם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות ונשלם הכשר סוכה, הוסיף דופן - לא מיתסרא, אבל אם עשה ארבעתן סתם, כולן אסורות ומוקצות.

הקדושה חלה על כל הדפנות בשווה

וראה עוד בביאור הלכה שהשווה שיטת הר"ן למה שאמרו במסכת שבת (קל"ג) בענין מילה, שכל זמן שעוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין בין על ציצין שאינן מעכבין, והטעם דכולה חדא מלתא הוא, ולאחר שפירש אינו חוזר על ציצין

שהרי הוקשו לחגיגה, וכמו שהחגיגה אסורה בהנאה בכל צד, כך עצי הסוכה אסורים בהנאה בכל צד. וההנאה היחידה המותרת היא הנאת דירה, שאותה התירה התורה באמרה בסוכות תשבו שבעת ימים. ואכן כל הנאה שהיא בדרך דירה, וכגון לסמוך על הדופן מבפנים – מותרת. אבל כל הנאה שאינה בדרך דירה, וכגון לסמוך על הדופן מבחוץ – אסורה.

וכבר הקשה העונג יו"ט לפי דעתו איך מותר לו לאדם להחמיר על עצמו ולישב בסוכה בעת ירידת גשמים, והרי הוא פטור אז מן הסוכה ונמצא שהוא נהנה מעצי הסוכה שלא בדרך מצוה. והשיב על זה מרן רבי אלחנן וסרמן זצ"ל שבעת ירידת גשמים כפי שהאדם פטור אז מן הסוכה, כך הסוכה יורדת אז מקדושתה. ותמהו הרבה על תשובתו כי אם כן יהא מותר בעת ירידת גשמים להסתפק מעצי הסוכה ולא השתמט שום פוסק לומר כן. ובקהילות יעקב השיב על קושיית העונג יו"ט באופן אחר, שכל שהוא בדרך דירה, אף שאין בכך מצוה מותר, כי התורה התירה הדירה בסוכה. וראיה לזה ממה שהנשים מותר להן לישב בסוכה הגם שאין פטורות מן הסוכה מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא.

המושבת הקדושה ממידת בינה

והנה הגם שלהלכה למעשה לא נקטינן כשיטת העונג יו"ט ודעימיה, אלא כשיטת ה"ט"ז שהאיסור הוא רק להסיר מעצי הסוכה כדי להשתמש בהם, מכל מקום מי יכול להכחיש דברי חז"ל שהשוו עצי הסוכה לקרבן חגיגה, ונמצא שבוודאי שורה קדושה חמורה כקדושת הקרבנות על עצי הסוכה.

שאינן מעכבין, ולכן אמר אם אחר שעשה השיעור הצריך מן הדפנות הוסיף דופן, ורוצה לומר דלאחר שגמר שיעור הכשר סוכה נתיישב בדעתו שצריך לעשות עוד דופן רביעי, דופן זה הוא מלתא באנפי נפשיה ואינו אסור בהנאה. אבל אם עשה ארבעתן, ולא הפסיק בינתיים, נחשבו כל הארבעה בכלל סוכה, וכולן אסורין מן התורה.

מבואר מדברי הביאור הלכה בטעם שיטת הר"ן שמה שכל ארבעת הדפנות נאסרים כשלא הפסיק בינתיים, הוא לא מחמת הספק, ומפני שאין ידוע איזה מהם נעשה עבור הכשר הסוכה, אלא מפני שכל הדפנות נחשבים כדבר אחד וחל שם שמים על כולם כאחד. ונמצא למסקנא דמילתא שרוב הסוכות שאנו עושים בימינו, ואשר בדרך כלל אנו בונים את ארבעת דפנותיהם בסתמא, קדושים כולם בקדושת הסוכה עד כדי שאסור ליהנות מהם מן התורה.

מחלוקת אם איסור ההנאה הוא גם

במחזור

אכן ה"ט"ז כתב, והובאו דבריו בשולחן ערוך הרב ובמשנה ברורה, שמה שאמרו שאסור ליהנות מעצי הסוכה, אינו אלא כשבא ליטול חלק מהעצים ולסתור אותם מקדושתם, אבל אם הוא רוצה לסמוך עליהם או להניח עליהם שום דבר בעודם מחוברים, אין בזה איסור. וכן מדויק מלשונות הראשונים שכתבו "אסור ליטול מהם" או "אסור להסתפק מהם".

אולם העונג יו"ט והביכורי יעקב פסקו שאסור ליהנות מעצי הסוכה בשום צד ואפילו כשהם מחוברים במקומם, וטעמם

מלמעלה, כי מידת הבינה סוככת על כל המידות. וכן כתב בחסד לאברהם (מעין רביעי נהר נח) שמתעם זה סוכה שהיא למטה מעשרה טפחים פסולה, כי אין השכינה יורדת למטה מעשרה טפחים.

יושבים כנסיכים בעלמא דחירות

וראה זה מה שהביא בספר הקדוש "בני יששכר" בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א בענין מה שאנו עושים את סוכתנו בשווקים וברחובות מבלי לירא מן המלכות, וזה לשון קדשו: עוד אמר הקדוש הנ"ל, סוכה מלשון שררה ונסיכות, ולכן אנו יושבין בסוכה צלא דמהימנותא, ורוב סוכות בשווקים וברחובות, ואין אנו יראים משום דבר להראות מהימנותא שאנו יושבים כנסיכים בעלמא דחירות, כמאן דנצח קרבא וכלי מלחמתו בידו וכו' ואינו ירא משום אדם, עד כאן דבריו.

ועל פי דבריו תירץ הבני יששכר קושית הפוסקים, וזה לשון קדשו: ובזה יונח לנו מה שנתקשו הפוסקים על מה שעושין הסוכות בשווקים וברחובות, לו יהיה שישראל מוחלין אבל חלק הגוים מי מחול (עי' מג"א סי' תרל"ז סק"ג). ולפי הנ"ל יונח, כיון שאנחנו אז שרים ונסיכים מסוד עלמא דחירות (כי הסוכה היא בינה ובינה היא עלמא דחירות), אז כל האומות נקראים לנו עבדים מדוגמת ביאת המשיח שאמרו ז"ל (עירובין מג, ב) כיון דאתי משיח הכל עבדים לישראל, והנה מה שקנה עבד קנה רבו

וביאור הדבר, כי הנה בספר "שערי אורה"⁸ (השער השלישי והרביעי, השער השמיני) מבואר כי מה שהאדם יכול לאסור דבר בהנאה על ידי מוצא פיו, שהוא נובע ממידת הבינה שהיא למעלה משבע המידות של זה העולם חג"ת נהי"ם. והנה בכתבי האר"י ז"ל איתא שהסוכה היא מידת בינה, והיינו שכדרך שהאדם יכול להקדיש בהמה על-ידי מידת בינה ועל ידי כן לאסרה על כל העולם, כן הוא יכול לבנות לעצמו סוכה ולהמשיך עליה קדושה ממידה זו, שהיא מידת החרות, כי היא למעלה ממידות העולם.

שנים כהלכתה ושלישית אפילו טפה

והנה בספרי הקבלה⁹ מבואר ששם הוי"ה מרמז על כל מידות הקדושה, קוצו של יו"ד מרמז על מידת כתר, היו"ד מרמזת למידת חכמה, הה"א הראשונה למידת בינה, והוא"ו לשש המידות והה"א השניה למידת מלכות.

ומבואר בספרים הקדושים שמתעם זה דינה של הסוכה בשנים כהלכתה ושלישית אפילו טפה, כי הסוכה היא מידת בינה ובינה מרומזת באות ה"א שיש לה שתי דפנות ועוד דופן קצר כנגד השלישית אפילו טפה.

ונמצא לפי זה שעל-ידי עשיית הסוכה בשנים כהלכתה ושלישית אפילו טפה ממשך האדם את מידת הבינה לזה העולם. וכן מבואר בספרים שמתעם זה צריך לסכך

⁸ למהר"י ג'יקיטיליא מגדולי המקובלים הראשונים בספרד בזמן הרשב"א האר"י הק' ז"ל אמר על ספרו זה כי הוא המפתח לכל תורת הסוד.

⁹ מובא בשלה"ק, מאמר תולדות אדם.

סכותה": הנה כבר הקשו הראשונים על ההבטחה שהבטיחם השי"ת להכניסם לארץ ישראל מיד, הלא לא נתקיים ההבטחה ההיא? גם דרך שלשה ימים שאמרו נלכה ונזבחה כו' קשה מאד היכן היתה? אך הנה אמרו חכמינו ז"ל מה חג לד', כשם שחל שם שמים על החגיגה, כן חל שם שמים על הסוכה, נמצא הסוכה היא בחינת הקדושה של הקרבנות ובחינת ארץ ישראל בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך. לכן כאשר באו בני ישראל לסוכות, זכו בזה לקדושת ארץ ישראל והקרבנות כנ"ל.

יחוד שם הוי"ה ואדנ"י

ומעתה יובן היטב מה שמבואר בכל ספרי החסידות שסוכה היא בגמטריא צ"א כמנין הוי"ה ואדנ"י יחד, לרמוז שעל-ידי הישיבה בסוכה נעשה יחוד בין שני שמות אלו. ויותר מזה אמר הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זיע"א שהשמות אחוזה ודבוקים בתיבת סוכה, כי הסמ"ך שבתחילתה והה"א שבסופה הן הגמטריה של שם אדנ"י, והוא"ו כא"ף שבאמצעה הן הגמטריה של שם הוי"ה.

וביאור הדבר: כי הנה כפי הידוע שמותיו של הקב"ה אינם באים לתאר את עצמותו, שהרי הוא למעלה מכל דמיון ואין אנו יכולים לתפוס אותו בשכלנו הקט, אלא שהם באים לתאר את אלוקותו כפי שהיא נשקפת בעולמנו. והנה השם הוי"ה כידוע מורה על אלוקות שהיא בגלוי והשם אדנ"י מורה על אלוקות שהיא בנסתר. ולמשל: כל דבר גשמי הקיים בעולם, הוא אלוקות, שהרי אם יסלק הקב"ה את חיותו ממנו, תיכף ומיד יחזור לתוהו. אולם אלוקות זו היא בנסתר,

(פסחים פח, ב), על כן אין חשש לעשות הסוכות בשווקים וברחובות להורות סוד הסוכה עלמא דחירות.

והנה כפי הידוע יש שלשה צמצומים בזה העולם והם מחולקים לעולם שנה נפש, ומבואר בספרים הקדושים שכאשר האדם שב בתשובה הנפש שלו יונקת מעלמא דחירות ולכן מתכפרים לו עוונותיו לפני משורת הדין, וכמו כן מבואר שם שהקב"ה הטביע בזמנים מסוימים שיינוק מעלמא דחירות (כגון שבת קודש) ולכן אותם זמנים מסוגלים לתשובה. וכפי שיש נפש היונקת מעלמא דחירות (נפש הבעל תשובה) ויש זמן היונק מעלמא דחירות, כן יש מקום היונק מעלמא דחירות. ואולם החכמה הגדולה ביותר היא זה השלישי, דהיינו להמשיך את מידת הבינה למקום מסוים, כי המקום הוא הצמצום הגדול ביותר מבין שלושת הצמצומים, וכשהמשיך האדם את מידת הבינה שהיא עלמא דחירות לתוך צמצום זה, פעל הרבה מאוד, וזה מה שנעשה על ידינו בעשיית הסוכה.

ויסעו מרעמסם סוכותה

ומטעם זה הכבירו הספרים בגודל קדושת הסוכה, עד שאמרו שיש בה מקדושת ארץ ישראל, וכן אומרים ביה רצון שבזכות מצות סוכה נזכה לישב באדמת ארץ ישראל, והיינו מפני שהסוכה יונקת מעלמא דחירות, כי האדם יש בכוחו להמשיך יניקה ממקום עליון באמרי פיו או במעשה ידיו.

צאו וראו איך יישב הרה"ק בעל תפארת שלמה זיע"א קושיית הראשונים על פי יסוד זה, וזה לשון קדשו על הפסוק (שמות יב, לז) "ויסעו בני ישראל מרעמסם

חסין בצלו כמאמר (צפניה ג, יב) עם עני ודל וחסו בשם ה'. אחר כך ראיתי שגם אדוני מורי זקני [ה'חידושי הרי"ם'] ז"ל אמר כעין דברים אלו **שנקרא עתה יותר צלא דמהמנותא.**

המושבת הקדושה על-ידי ענווה ושפלות

ועתה, לאחר שנודע לנו קדושת הסוכה עד היכן, נשכיל ממילא **עד כמה עלינו להיזהר בכבוד הסוכה**, וכמבואר בפוסקים שאסור לנהוג בה קלות ראש ולא לעשותה קפנדריא וכן הלאה. וכבר כתב **במטה אפרים** שיש להקפיד בה מאוד על הדיבור, כי מצד אחד אין ראוי לחסום הפה לגמרי כי על ידי כן יתבטל משמחת יום טוב, ומצד שני כל דיבור שאינו כראוי עלול ח"ו לפגום בקדושתה.

וכן דיבר בקדשו הרה"ק מקאריץ זיע"א שכל אימת שהאדם בא להמשיך על עצמו קדושה ממידת בינה, כגון בשעה שהוא עוסק בתשובה או כשהוא טובל במקווה או כשיושב בסוכה, עליו להיות בענווה גדולה, כי רק על-ידי הענווה יוכל להיות כלי לקבלת קדושה זו. וידמה עצמו לאדני המשכן, שבעמדם למטה בענווה יכול היה כל המשכן לעמוד באיתנו. אמור מעתה: יוכל האדם לדבר בסוכה עם ילדיו ובני ביתו, אבל זאת בתנאי שתהיה עליו מורא שמים ויתנהג בענווה כפי שהיה נוהג בבית המלך.

אומות העולם יעשו סוכות כדי להתנאות

ואמר לבאר על פי זה בשם הבעש"ט הקדוש מה דאיתא בגמרא (ע"ז ג, א)

כי האנשים הפשוטים טחו עיניהם מראותה. והנה עבודתנו בזה העולם באופן כללי היא ליקח את הדברים הגשמיים שהם אלוקות נסתרת ולהפוך אותם לכלי שרת להשי"ת באופן שישרה עליהם השם הוי"ה, ועל ידי זה נעשה יחוד בין שם הוי"ה לשם אדנ"י.

וזהו מה שגילו לנו ספרי החסידות, שעל ידי עשיית הסוכה, אנו משרים את שם הוי"ה שהיא אלוקות גלויה על פסולת הבאה מן הגורן ומן היקב, ובזה אנו עושים יחוד בין שם הוי"ה לשם אדנ"י אשר אין דבר גדול מזה.

לכשנתבונן נראה שחג הסוכות הוא החג שעובדים אותו בגלוי יותר משאר המועדים. בחג הסוכות נראה יהודים אצים רצים מכל עבר עם הלולב והאתרוג בידיהם. בחג הסוכות נראה סוכות לרוב בכל רחובות קריה ושירת החג בוקעת מהם ומקדשת את האוויר... ולפי האמור יש בזה ענין עמוק על-פי פנימיות התורה, כי בחג הסוכות דווקא מתגלית האלוקות מבעד לדברים הגשמיים ומתייחדים שם הוי"ה עם שם אדנ"י.

עם עני ודל וחסו בשם ה'

וכפי האמור, ככל שההסתר גדול יותר, כך היחוד גדול יותר, כי אז פירושו של דבר שעלה בידינו להמשיך את הקדושה למקום יותר נמוך. וזה לשון הספר הקדוש "שפת אמת" (סוכות תרמ"ד): ואפשר כי בדורות הללו חביב ביותר לפניו יתברך מצות סוכה שנקראה בזוהר הקדוש צלא דמהמנותא, כי הראשונים הרגישו בחלות שם שמים על הסוכה וראו האושפזין, ואנחנו אין אתנו יודע עד מה, ועם כל זה אנו

יקדיר עליהם חמה כדי שייצאו מסוכתם.

מלחמת גוג ומגוג בחג הסוכות

והוסיף הרה"ק מקאריץ שמטעם זה מפטירין ביו"ט ראשון של סוכות במלחמת גוג ומגוג, וכפי שכתב הטור שהוא מפני שמלחמתם תהיה בסוכות. וסיבת הדבר כי גוג ומגוג לא יהיו גדולים בקומה כי אם גדולים בגאווה, ובעלי הגאווה אינם יכולים להיות במנוחה בחג הסוכות שהוא זמן של שפלות ולכן יקומו ויילחמו זה בזה. ומטעם זה התנבאו אלדד ומידד על מלחמת גוג ומגוג, כי אלדד ומידד התנהגו בשפלות באמרם אין אנו ראויים לאותה גדולה כדאיתא בסנהדרין (יז, א), ולכן השיגו את מפתם של בעלי הגאווה בזמן שבו צריך להתנהג בשפלות.

שלעתיד לבוא כשיבואו האומות להתדיין עם ישראל, יאמר להם הקב"ה: מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה! מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו, והקדוש ברוך הוא מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא. והקשו שם בגמרא: מקדיר?! והא אמרת אין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו!

השיב על כך הבעש"ט: **עיקר הסוכה הוא מידת שפלות, כי כדי שיוכל לשרות שם הוי"ה על הסוכה, צריך האדם להיות בענווה ובשפלות, ואולם אומות העולם כשיקבלו מצוה זו יעשו אותה על ראש גגם דווקא כדי להתגאות, ונמצא שיקיימו מצוה זו בהיפך מכפי שצריך לקיימה ואם כן לא יוכל שם הוי"ה לשרות על סוכתם וממילא הקב"ה**

הארת יום הושענא רבה ועבודתו

כנגד אלו שאין להם טעם וריח

מנהג ישראל תורה הוא

והנה נפלא הדבר שבפסוקים אין שום רמז ליום זה, יום הושענא רבה, ורק בגמרא (סוכה מד, א) דנו אם זקיפת הערבה היא מנהג נביאים או יסוד נביאים. וראה זה מה שכתב הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א על מנהגי הנביאים (רסיסי לילה אות ח): ומנהג ישראל תורה הוא, שמה שאין בו גילוי דהארה לעשות דבר זה לא מצד הארת השם יתברך בנגלה בנובלות חכמה שלמעלה המתגלה בעולם שהוא התורה, ולא מצד שכל החכמים, רק מצד שישראל נביאים בני נביאים שורשם דבוק בשורש הנעלם וחלק א-לוה ממש, הם מכוונים מעצמם לעשות מעשה שאין בה שום הארה גלויה כלל ונעלם לגמרי, רק מצד דיבוקם בנעלם הם משיגים הנעלם.

יום זה מקורו נעלם (וכפי הידוע שמהאי טעמא אוכלים ביום זה "קרעפליך" שבהם הבשר טמון בבצק) וזה מורה על אור נורא מאוד שמאיר בו. וכן כתב הרב בעל התניא זיע"א בסידורו (בהקפות של שמחת תורה) שישנם מנהגים שמחמת אורם הגדול לא היו יכולים להיכתב בתורה, כי לא היה באפשרי לצמצם ולהגבילם בתוך דיבורי התורה. אך בני ישראל השיגו אותם מפני שהם נביאים ובני נביאים ומקיימים אותם וזוכים לאורם.

והאמת שככל שהדורות מתקרבים אל התיקון השלם, כך מתגלה יותר מיום נעלם

בספרי הראשונים נקרא יום זה "יום ערבה" ומפני שביום זה היו זוקפים את הערבה בצדי המזבח בזמן שבית המקדש היה קיים אפילו כשחל בשבת, וכן חובטים ביום זה בערבה עד עצם היום הזה. סוף דבר, כפי שחג המצות נתייחדה עבודתו באכילת מצה ובאיסור אכילת חמץ, וחג הסוכות נתייחדה עבודתו בסוכה וארבעת המינים, כן נתייחדה עבודתו של יום זה בערבה.

והנה במדרש מבואר שערבה הוא כנגד אותן מישראל שאין להם טעם וריח, כי עיקר כוחן של ישראל בפה כמו שנאמר (בראשית כז, כב) הקול קול יעקב, וזהו בחינת דוד המלך בעל האושפיזא, כי שלושת המינים האחרים הם כנגד שלושת האבות והערבה הוא כנגד דוד המלך ע"ה שכוחו היה בפיו עד שאמר "ואני תפילה".

הוי אומר הכוח שניתן להם לבני ישראל בפייהם להמשיך עליהם ישועות ורפואות, לא רק לבעלי המדרגה שבהם ניתן, אלא אף גם לאלו שאין בהם טעם וריח. ולכן עובדים אנו ביום זה הן עם הערבה והן עם הפה כי האחד משלים את השני. מן הערבה אנו למדים שיש לנו כוח בפנינו ואנו מנצלים אותו כיאות כדי להמשיך עלינו ועל כל בני ישראל מאוצר הברכה. וכן איתא במדרש שאפילו צורת הערבה דומה לשפתיים ומפני שמן הערבה אנו למדים שכוחנו בפנינו – הקול קול יעקב.

והתחנן לקבל מתנת חינוך כאותו עני הפושט את ידו לקבל מתנת חינוך.

תפילת הנועם אלימלך בעצת אנשי כנסת הגדולה

על תפילתו המפורסמת של הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע"א מסופר בספר "נפלאות הסבא קדישא": כשהסבא מראדושיץ היה אברך צעיר, הסתובב בביתו של הרבי ר' אלימלך. פעם ישב עם החבריא קדישא - תלמידי הרבי ר' אלימלך - לפני ביתו של הרבי, ודיבר עמם בדברי תורה. תוך כדי ראו כמה אנשים גדולי קומה הנכנסים לביתו של הרבי. גבוהים כל-כך היו האנשים עד שהיו צריכים להשפיל את ראשם כשנכנסו בפתח. התלמידים ניסו לראות את פניהם אך לא הצליחו. גם כשיצאו פסעו לאחור ונעלמו מיד ולא הצליחו לראות את פניהם.

הלכו התלמידים הזקנים שביניהם אל הרבי ושאלו אותו לפרש המחזה שראו עיניהם. השיב להם הרבי ר' אלימלך: "כשראתי שרוב העולם אינם מכוונים בתפילתם כראות, ומגודל טרדת הזמן וקושי הפרנסה אינם יכולים לכוון דעתם בכל התפילה, עלה על דעתי לתקן נוסחא חדשה וקצרה שתהיה שווה לכל נפש. הרגישו בזה אנשי כנסת הגדולה הקדושים ובאו אלי ובקשו מאתי שלא לנסות לשנות אפילו אות אחת מנוסחתם, כי כל אות מחושבת בדקדוק ופחתת שערים. התייעצתי עמם ואמרו לי לתקן תפילה קודם התפילה וזה יועיל בע"ה למי שאינו ביכולתו לכוון את הכוונות הראויות בכל התפילה".

זה. וכך גילה לנו האר"י ז"ל הרבה מגדולת היום ואחריו גילה לנו עוד הבעש"ט הק' זיע"א והאיר לנו הדרך לעבוד את עבודת היום להלכה למעשה, וכשעובדים אותה יחד על-ידי התקשרות לצדיקים, זוכים שאור היום יאיר את נשמתנו כדבעי.

פנה אל תפילת הער וריק מכל

והנה היות שעבודת הערבה ביום זה מורה על אלו שאין להם לא טעם ולא ריח, לכן אופן התפילה ביום זה, הוא כשל אותם שאין להם טעם וריח העומדים כדלים וכרשים. וזה לשון ה'שפת אמת': מה שקבעו חז"ל רוב הבקשות ביום הזה, כי הערבה הוא אותן שאין להם טעם וריח רק תפילה, ועל זה כתיב (תהלים קב, יח) פנה אל תפלת הערער, שהוא ער וריק מכל, ותפילתו מתקבלת ביותר כדכתיב שם (פסוק א) תפילה לעני כי יעטוף. ואיתא [בזוהר הקדוש] שהקב"ה מניח כל התפילות ומקבל מקודם תפילת העני.

בכל מקום שנפנה בספר התהלים נראה שכן היה דוד המלך ע"ה מתפלל תמיד בזה האופן, כעני העומד בפתח בוש ונכלם ופושט את ידו: כִּי פִשְׁעֵי אָנִי אָדָּע וְחַטָּאתִי נִגְדִי תָמִיד – חטאתי ופשעתי, מכף רגל ועד ראש אין בי מתום, אבל בכל זאת: הִסְתַּר פְּנֵיךָ מִחַטָּאתִי וְכָל עֲוֹנֹתַי מָחָה – תן לי מתנת חינוך. טְבַעְתִּי בֵּין מְצוּלָה וְאֵין מַעֲמֵד בְּאֵתִי כְּמַעֲמְקֵי מַיִם וְשִׁפְלַת שִׁטְפָתַנִּי – אין לי שום זכות, ואף על פי כן: הִצִּילֵנִי מִטֵּיט וְאֵל אֶטְבְּעָה אֲנַצְלָה מִשְׁנֵאֵי וּמִמַּעֲמְקֵי מַיִם. הלא זוהי מידתו של דוד המלך ע"ה, מידת המלכות. הוא הרגיש שאין לו משל עצמו כלום ושאין מגיע לו שום דבר בזכות,

הזה של מי הוא? והוא אומר: של עושי מצוות, והאוצר הזה של מי הוא? של מגדלי יתומים, וכל אוצר ואוצר. ואחר כך ראה אוצר גדול, אמר: האוצר הזה של מי הוא? אמר לו: מי שיש לו אני נותן לו משכרו, ומי שאין לו אני עושה לו חנינם ונותן לו מזה.

תמה על כך בספר **שם משואל** בשם אביו בעל **אבני נזר** זיע"א: מה צדק יש בזה? ומדוע יגדל שכר מי שאין לו כלום משלו, ממי שיש לו ובא בשכרו, שינתן לו מאוצר גדול? והשיב: מי שאין לו היינו **שיודע שאין לו ובא רק בתחנונים, דמאחר שיודע שאין לו כלום ומתחנן ומתחבט לקבל מתנת חנינם, הרי הוא מתדבק יותר, וביותר כח וביותר עומק, ועל כן הוא מקבל שכר יותר.**

ולא בזה את תפילות חבריו

וראה זה מה שנמצא כתוב בספר **שפת אמת**, שאם יש אחד שמתפלל באופן זה, לא תפילתו בלבד מתקבלת, אלא תפילותיהם של המתפללים עמו מתקבלות. ובזה פירש לשון הפסוק פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם, למה אמר "תפילתם" לשון רבים ולא "תפילתו" לשון יחיד? רק שבאמת כל ארבעת מינים אותן שיש בהם טעם וריח כו', כולם נושעו על-ידי הערער, ועל-ידי שמשתתפים עמהם גם אותן הפחותים, נתקבלת תפילת כולם. וכבר אמרו כן במסכת כריתות (ו, ב): כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית, שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני הקטורת. הא לך שצירוף תפילת פושעי ישראל עם תפילת הציבור מועיל לקבלת התפילה.

בהושענא רבה מתפללים כולם באופן זה, כאלו שאין להם לו טעם ולא ריח, ולכן

וחנותי את אשר אחון

ועתה נצא ונחזה מה כתב הרבי ר' אלימלך זיע"א באותה תפילה שתיקן בעצת אנשי כנסת הגדולה כדי להועיל לנו בתפילתנו: **גְלוּי וְדוּעַ לְפָנַי כִּי לֹא בְמִרְדּוֹ וּבְמַעַל חֲלִילָה וְחֲלִילָה מְרִינוּ אֶת פִּיךָ וְדַבְרֵי תוֹרְתְךָ וּמִצְוֹתֶיךָ, כִּי אִם מְרַב הַצָּר הַבּוֹעֵר בְּקַרְבָּנוּ תְּמִיד, לֹא יְנוּחַ וְלֹא יִשְׁקֹט עַד אֲשֶׁר מְבִיאֵנוּ אֶל תַּעֲנוֹת הָעוֹלָם הַשֶּׁפֶל הַזֶּה וְאֶל הַגְּלוּי, וּמְבַלְבֵּל אֶת מַחֲשָׁבוֹתֵינוּ תְּמִיד, לְכֵן אַתָּה אֵל רַחוּם וְחַנוּן, עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ עַל יְדֵי נְאֻמְךָ בֵּיתְךָ, וְחַנּוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֹן וְרַחֲמֵי אֶת אֲשֶׁר אֲרַחֵם, וְאֶמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְזָרוּנָם לְבִרְכָה, אֲף עַל פִּי שְׂאִינוּ הַגּוֹן וְאִינוּ כְּדָאִי, כִּי כֵן דַּרְבָּךְ לְהִיטִיב לְרַעִים וְלְטוֹבִים, כִּי גְלוּי וְדוּעַ לְפָנַיךָ אֲנִקְתָּנוּ וְצַעֲרֵנוּ וְשִׁיחֵנוּ עַל אֲשֶׁר אֵין אֲנוּ וְכוּלָּם לְקָרֵב עִצְמוֹנוּ לְעִבּוֹדְתְךָ וְלְדַבֵּק לְבָנוּ בְךָ בְּאַמֶּת וּבְתִמְיָם. אָהָה עַל נַפְשֵׁנוּ, אוֹי עָלֵינוּ מָאֵד, אָבִינוּ שִׁבְשֵׁמֵם?**

תפילתו של הרבי ר' אלימלך מליזענסק מיוסדת כליל מתחילתה לסופה על אופן זה. **אבא שבשמים! אינני יכול לעשות אף לא פסיעה אחת לבדי כי אין לי שום זכות. אני מושיט לך את ידי, אנא עזור לי! וכפי האמור, ביום השענא רבא נפתח לנו פתח להתפלל בסגנון זה וממנו ניקח לכל ימות השנה.**

אוצר גדול למחוסרי מעש

במדרש איתא (שמו"ר פרק מה סי' ז) על הפסוק וחנותי את אשר אחון: באותה שעה הראה לו הקדוש ברוך הוא למשה את כל האוצרות של מתן שכר שהן מתוקנין לצדיקים, והוא (משה רבינו) אומר: האוצר

שמלחמת גוג ומגוג זו היא המלחמה עם מניעות האדם ובלבוליו, כי גוג ומגוג הוא גימטריא ע', וכוונתו על שבעים האומות המבלבלים את מוח האיש הישראלי כדברי רבי צדוק הכהן. וכן כתב רבי צדוק הכהן שלפני הגאולה תהיה המלחמה גדולה כל-כך עד ששבעים האומות ירימו ראש ויעמדו כנגד הקדושה בעזות מצת, וכן אנו רואים היום בחוש כאשר הטומאה רח"ל פושטת את טלפיה ללא שום בושח. וכן איתא משם הגה"ק מבוטשאטש זיע"א שחבלי משיח לא יהיו יסורים לגוף, אלא יהיו ניסיונות גדולים ויהיה קשה מאוד להישאר איתן בקדושה ובטהרה מבלי ליפול אל רשת היצר.

ועל זה הודיעו לנו הצדיקים, שעל-ידי התפילות שאנו מתפללים בעת ההקפות בהושענא רבא, אנו יכולים להכניע תחתינו את כל שבעים האומות, את כל אותן קליפות המבלבלות את מוחנו בהבלי הבלים. והנה אם היינו באים להכניע אותן בכוחנו ובעוצם ידינו, בוודאי לא היינו יכולים לעמוד כנגדם, כי איך נוכל לעשות מה שלא עשו הצדיקים הראשונים אשר ניסיונות כאלו לא היו בדורותם. אבל מכיון שאנו באים כדלים וכרשים ומתחננים לקבל מתנת חינם, אנו נענים מן השמים ויחד עם ארבעת המינים שהם כלי הזיין שלנו, הם נכנעים ונופלים שדודים תחתינו. וכבר דיבר בקדשו בעל "אמרי נועם" מדזיקוב זיע"א שמטעם זה אנו מורידים את טבעות הלולה לאחר הנענועים, כדי לצחצח את החרב. הולכים אנו עם החרב ועם שאר כלי הזיין וצועקים "עשה למען קדושתך", שירחם עלינו ה' למענו ושנוכה לראות מהרה בתפארת עוזו להעביר גילולים מן הארץ.

יש לתפילתנו כוח רב להמשיך עלינו ועל זרעינו ועל כל בית ישראל ישועות ורפואות בלי גבול ומידה.

ידבר עמים תחתנו

והנה בספרים הקדושים מבורא שביים זה אנו מכניעים תחתנו את כל אומות העולם, וכן כתב השל"ה הקדוש שעל-ידי כל הקפה שאנו עושים אנו מכניעים עשר מן האומות, ולאחר שבע ההקפות כבר לא נותר מהם שריד ופליט. אכן במושכל ראשון היה נראה לנו שדבר זה מסור רק לצדיקים וקדושים אשר כוחם במתניהם להכרית את המקטרגים בעולמות העליונים, אך מה לנו ולהם.

אולם הגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א כתב לבאר ששבעים האומות הם כל אותם קשיים המבלבלים את מחשבת האדם ומונעים ממנו להתדבק לבוראו. ואילו היינו יכולים להכרית את כל אותן אומות, היינו מתקרבים אל בוראנו ומתדבקים בו ומניחים אחר גווננו את כל תענוגי העולם הזה לגודל התענוג שהיינו מרגישים על-ידי דביקותנו בו.

מחבלי משיח יוצלו לרווחה

הלא אנו רואים בעיינינו עד כמה דורנו, דור עקבתא דמשיחא, שחרו משחור תארו, וזה מפני שהיצר הרע מוציא את כל כליו בטרם יפצע האור ביודעו שעוד רגע קט ישחטוהו ויתבטל מן העולם. וכן איתא בספרים הקדושים שהגלות האחרון יהיה כלול מכל הגלויות שהיו לפניו ויהיו בו כל הניסיונות והבלבולים שהיו בגלויות הראשונות. ועוד איתא משם האר"י ז"ל

כפי הידוע שהיה מניח את בגדי השבת ואת מקלו ליד מיטתו כדי שמיד בשמוע הבשורה יוכל לצאת לקראת המלך המשיח, היה מוכן למסור את נפשו בזה ובבא ובלבד שתצא השכינה מגלותה.

משל במאחר לבוא אל המלך

והמשיל הישמח משה את משלו, במלך שבא לשהות בעיר אחת שבוע ימים והודיע לבני העיר שיכולים לבוא אליו ולבקש ממנו את צרכיהם ויתן להם. באו כל בני העיר, כל אחד ובקשתו בפיו. רק אחד התמהמה ולא בא, ורק ביום האחרון, בטרם עזב המלך עם פמיליתו את העיר, פרץ האיש אל המלך והתחיל לשטוח את בקשתו. כעס עליו המלך באמרו: הלא אני שוהה כאן שבוע שלם ופנאי הרבה היה לך לבוא ורק עתה נזכרת לבוא?! השיב לו האיש: לא למעני באתי אלא למען כבוד המלכות, כי מצאתי עצה היאך לגדל את כבוד המלכות בעיר. כיון ששמע זאת המלך, מיד נח מזעפו, ואמר לבן שיחו: דבר דברך בנחת, אינך לך ממה לירא.

והנמשל: בכל ימי הסוכות היינו בצלא דמהימנותא. המלך, מלכו של עולם, היה אתנו ויכולים היינו לבקש ממנו את כל צרכנו... ולכן בהושענא רבא, בטרם נעילת שער, אין זה הזמן לבקש על צרכנו הפרטיים כי אם לבקש על כבוד המלכות כי אז תעלה שעותנו ותקובל תפילתנו.

מתפללים רק לצרכי שמים

לפני שנים הרבה הכינו בבית החינוך לבנות 'סאטמאר' גיליון על ענייני הושענא רבה כדי לחלקו לבנות, ובתוך הדברים מנו

כי תצא למלחמה על אויבך

הן ידוע שחיילי צבא ההולכים במלחמה מתאזרים באומץ להמשיך במלחמה על-ידי שהם רואים בעיניהם את חיילי האויב נופלים שדודים תחתיים. וכמו כן נוהגים על-פי תכסיסי המלחמה לספר מדי פעם לחיילים כי הנה כבר כבשו כך וכך ערים והמיתו כך וכך מחיילי האויב...

אילו היינו רואים נסתרות, היינו רואים את הקליפות, שהן מקור הנסיונות, נכנעות תחתנו על-ידי כל הקפה והקפה, ואז היינו הולכים חדורי רוח קרב עם ארבעת המינים בידינו ומתפללים מקרב לבנו להשי"ת שיכניע עוד ועוד למען יקל עלינו להתקרב אליו. אך מה נעשה ואין אנו רואים זאת בעינינו... והלא זה גופא הוא מניסיון הדור, שהכל הוא בהסתר. אבל יש לנו להאמין שכל מה שהודיעו לנו הצדיקים הוא אמת ויציב, אע"פ שאין אנו רואים אותו בעינינו.

לאוקמא שכינתא מגלותא

עוד איתא בשם הרה"ק בעל ישמח משה זיע"א שבהושענא רבה יש להקפיד שלא לכוון בתפילתנו על עצמנו, אלא על קדושת ה' כדי שתצא השכינה מן הגלות וכמו שאנו אומרים - למענך אלוקינו, למענך בוראנו, למענך גואלנו וכן הלאה.

נאה דורש היה ונאה מקיים, וכך התבטא פעם בשעת ההקפות: אילו היו סבורים שאני מבקש את הגאולה בשביל טובתי, הנני מוכן ומזמן לרדת לשאול תחתית ושאפילו לא יבואו להודיע לי שהמשיח בא, ובלבד שיתגדל ויתקדש שמהי רבה. חרף ציפייתו הגדולה לביאת המשיח,

הגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

הארת השם אהי"ה

עוד איתא בספרים הקדושים שעיצומו של יום הושענא רבה מעניק לנו סיוע גדול לבטל הקליפות, וטעמם כי ביום זה שהוא יום כ"א בתשרי, מאיר השם אהי"ה שהוא בגימטריא כ"א, ועל-ידי הארת שם זה יכול כל אדם לצאת ממצריו כפי שיצאו על ידה בני ישראל ממצרים. ועוד הוסיף בזה בספר הקדוש "מאור ושמש" כי השם אהי"ה עם כל המילואים הוא גימטריא "חותם", וזה על-פי הידוע שבהושענא רבא מניחים חותם בשמים על השפע שנקצב לנו בראש השנה ויום הכיפורים.

מערת אהיה עובר ה' באמת

ומה נפלאים דברי קדשו של המאור ושמש בכואו ללמדנו כיצד להמשיך עלינו את הארת השם אהי"ה, וזה לשונו (פרשת בראשית): וכוונת בריאת האדם היה למען יעבוד את השי"ת וישתוקק בלבו אליו, ובכל יום ויום יקבל על עצמו לאמר 'מערת אהיה עובר ה' באמת'. ומאז בעת הבריאה ניתן בו כח ההוא, שאם ישתוקק אליו יתברך שמו באמת, ויתחרט על מה שפגם, ויקבל על עצמו לאמר 'מערת אהיה עובר ה' באמת', יוכל להמשיך עליו אור קדושת עולם המחשבה, שהוא שם 'אהי"ה' עם כל המילויים. וזהו החותם של הושענא רבה, שעל ידי שישראל עושים תשובה, וכל אחד מתחרט על מה שפגם, וצועק בלב נשבר ובתשובה עצומה, וגומר בלבו 'מערת אהיה עובר יתברך שמו באמת', בזה אנו ממשיכים השם 'אהי"ה' עם כל המילויין, שהוא

שם את הדברים שאנו מתפללים עליהם ביום זה והופיע ביניהם ענין הפרנסה. כשעבר הרה"ק בעל דברי יואל זיע"א על הגיליון (כדרכו בקודש לבקר את הגליונות קודם חלוקתם כדי שלא יכנסו בהם דברים שאין רוח חכמים נוחה הימנו) פסק נחרצות שאין לחלק אותו בשום פנים ואופן, וכשנשאל על מה יצא הקצף, אמר: כל מה שאנו מתפללים בהושענא רבה הוא אך ורק למען השכינה, ואפילו התפילה "פותח יד ומשביע" אשר נראית כולה במושכל ראשון כתפילה על הפרנסה, אין הדבר כן אלא כוונתה על דברים גבוהים ורמים, ולכן אין ראוי לחנך את בנותינו בילדותן שמתפללים ביום זה על הפרנסה.

צא וראה פירושו של ה'דברי יחזקאל' משינאורא זיע"א על מה שאנו מבקשים שם "הושע נא אדמה מארר", כי הנה במדרש איתא שהאדמה בתחילת בריאתה היתה זכה כקריסטל, והיה אפשר להשקיף בעדה, אלא שעל ידי החטא נעברה האדמה ונראית עד היום כפי שנראית, וזהו הפירוש "הושע נא אדמה מארר" שיושיע אותה מקללה זו ויחזיר אותה לקדמותה על-ידי שיתוקן חטא עץ הדעת ויבוא העולם על תיקונו.

וכן על זה הדרך כל מה שאנו מבקשים שם על פירות ומגדים טובים, כוונתנו לבקש שתחזור הארץ למעלתה שהיתה לה קודם החורבן ותצמיח פירות ומגדים אשר יפליאו כל רואיהם... אין כוונתנו לבקש כלל על עצמנו, כי אם על השכינה ועל תיקון הבריאה... אנו מבקשים על שבעים האומות שבלב ועל שבעים האומות שבעולם, דהיינו הקליפות הטמאות המעכבים את הגאולה, כי על-ידי שייכנעו אלו תחתנו, ממילא תבוא

האדם ולגזול ממנו את השפע הרוחני והגשמי. וכפי שקליפות אלו בורחים מן התפילין, כך ממש הם בורחים מאדם זה שאומר "מעתה אהיה עובד ה' באמת", כי בזה הוא ממשיך על עצמו את הארת השם אהי"ה כאמור.

הלא כן אנו רואים בחוש אנשים שקל להם יותר מול ניסיונות החיים ואנשים שקשה להם יותר, והגם שאין לך אדם שאין לו ניסיונות, מכל מקום חילוק רב יש ביניהם בכובדם. ליהוי ידוע שהקב"ה מסר בידינו אופנים ותכסיסים כיצד להקל מעלינו את כובד הניסיונות, והלא הם ארבעת המינים וההקפות והתפילות ביום הושענא רבא...

בגימטריא 'חותם', והוא מקיף אותנו וסוכך עלינו, לבל יגע בנו שום מגע נכרי.

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך

בספר 'משך חכמה' כתב (דברים לד, יב) כי הפסוק "אהיה אשר אהיה" הוא סוד השם מ"ב, שתי פעמים כ"א כמנין אהיה. וזהו סוד התפילין שיש בהם כ"א שמות הוי"ה בתפילין של יד וכ"א שמות הוי"ה בתפילין של ראש. ולכן נאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך", כי על-ידי "אהיה אשר אהיה" שהוא סוד התפילין יברחו אותם עמי הארץ, שהם שבעים האומות המדוברים המנסים להפיל את

מהג הסוכות לשמחת תורה

השמחה צורך לנפש

היהודי מרוויח במחשבה מועטה שאין בה שום מאמץ, בשכר מן השמים. מדברי החינוך משמע לכאורה שכן הוא ממש בענין השמחה – לאדם יש צורך פסיכולוגי לשמוח, ובקיימו צורך זה באופן מסוים כפי שצוה לו הבורא, זוכה הוא ממילא לקבל עליה שכר מן השמים.

כל אחד לפי מדרגתו

אמנם זה ברור שהחינוך לא נתכוון לצורך פסיכולוגי בלבד, אלא שכן היה דרכם של הראשונים, שהיו מסבירים טעמי המצוות גם לאנשים הפשוטים שאין להם יד ורגל בסודות העמוקים הכתובים בספרי הסוד ובכתבי האריז"ל, ואף כאן נתכוון החינוך כנגד האנשים הפשוטים שרוצים לדעת טעם במצות השמחה, והודיע להם שיהיה להם בזה רווח לנפשם אשר תישאר בבריאותה על ידי השמחה. אך ידוע שכל צורך שיש בנפש, יש כנגדו גם צורך בנשמה, בחיה וביחידה, ואף כאן כפי שהשמחה תשפיע על נפשו של האדם, כך היא תשפיע באופן נפלא על כל חלקי הנשמה.

וכבר כתב בספר הקדוש "באר מים חיים" (פרשת בהר) שאין לנו ושלא שייך שיהיה לנו השגה בטעמי המצוות, אלא שחז"ל לימדונו טעמי המצוות לפי השגתנו כדי להנעים לנו את קיומן.

טעמי המצוות המופיעים בספר החינוך, נועדו לכל חלקי העם, אנשים נשים וקטנים, ואפילו לפשוטים שבהם, כדי

טעם נפלא מאוד מבאר בספר החינוך למצות השמחה בחג הסוכות, טעם שנראה שונה בתכלית מהטעמים הכתובים בספרי החסידות, וזה לשונו (מצוה תפ"ח): "לפי שהאדם נכון על ענין שצריך טבעו לשמוח לפרקים כמו שהוא צריך אל המזון על כל פנים ואל המנוחה ואל השינה, ורצה האל-לזכותנו אנחנו עמו וצאן מרעיתו וצונו לעשות השמחה לשמו למען נזכה לפניו בכל מעשינו. והנה קבע לנו זמנים בשנה למועדים לזכור בהם הנסים והטובות אשר גמלנו, ואז בעתים ההם צונו לכלכל החומר בדבר השמחה הצריכה אליו. וימצא לנו תרופה גדולה בהיות שובע השמחות לשמו ולזכרו, כי המחשבה הזאת תהיה לנו גדר לכל נצא מדרך הישר יותר מדאי (שנשאר בריאים בנפשנו). ואשר עמו התבוננות מבלי החפץ בקטרוג ימצא טעם בדברי".

בדבריו מבואר שנפש האדם זקוקה לשמחה בדומה לשאר צרכיה, כאכילה, מנוחה ושתיה, וברצונו יתברך לזכותנו ולהטיב לנו, צוה אותנו לשמוח כמה פעמים בשנה כדי שנגצל את השמחה הנחוצה לנו לשמו יתברך. וכבר ידועה אמרתם של בעלי המוסר, שהקב"ה זיכה את בניו במצוות אפילו בדברים שממילא היו עושים, וכגון שצוה אותנו על ידי חכמו לנעול נעל ימין תחילה ולקשור את של שמאל תחילה, והלא כל אחד נועל את נעליו בקומו משנתו, אך

כה נתן דרור לפיו וזלזל בכל אזהרות הרופאים, כיון שמתחיל להזדקן, מתחיל הוא לחשוש מפני ה"סוכר" וה"לחץ-דם" ומבין שאין מדובר בדברים של מה בכך, אלא במציאות מבהילה שיש לקחתה לתשומת הלב; מבין הוא שעל-ידי שאכל עד כה מכל הבא ליד, הזיק את כל מערכות גופו, ומנסה הוא לתקנו מעתה, כן הוא ממש בצרכי הנשמה. במהלך השנה אין האדם שומע לפעמים לאזהרות הרופאים בענייני הנשמה. אומרים לו: דבר זה אינו בריא לנשמתך ודבר זה אינו בריא לנשמתך, אך הוא מזלזל באזהרות אלו ומוצא לעצמו היתרים. כשבאים חגי השנה, עוצר האדם ממרוצתו ומחדיר בקרבו את התרופות הנפלאות המרפאות את נשמתו עד שהוא חוזר לאיתנו.

יש והאדם שרוי בעצבות במשך השנה ואינו מבין על מה ולמה באה לו עצבות זו, אך אם יתבונן יראה שבחג הסוכות שעבר עליו לא השכיל להכניס את השמחה ללבו ולרפאות את נשמתו, ואילו היה עושה כן, היה חוסך מעצמו את העצבות שעכשיו השתלטה עליו.

צדיקים פירשו מה שנאמר (דברים ד טז, יד-טו) "ושמחת בחגך... והיית אך שמח", על דרך פירושה של חז"ל על הפסוק "והתקדשתם והייתם קדושים", שעל-ידי שהאדם מקדש עצמו מעט, הקב"ה מסייע לו ומוסיף לו קדושה, אף כאן "ושמחת בחגך" – תתחיל לעורר בעצמך את השמחה, והריני מבטיחך כי "והיית אך שמח".

הקושי בעבודת היום

והנה עד שלא הופיעו בעולם כתבי

שירגישו טעם ומתיקות בקיום המצוות, אך בוודאי יש להן למצוות התורה טעמים עמוקים יותר, נעלמים מעינינו ונשגבים מבינתנו. ברצוננו לזרז את האדם הפשוט לשמחה בחג, אומרים לו: דע לך! שהשמחה היא צורך הנפש שבקרבתך, וכשתשמח יהיה לך רווח גדול מאוד. האיש סובר ומקבל ומשתדל להיות בשמחה, וכיון שהוא מתחיל לשמוח, מיד מרגיש הוא שהשמחה נותנת לו הרבה יותר ממילוי צורך זה.

ההגים כתרופות לנשמה

והנה זאת יש לנו לדעת כי מועדי ישראל במהלך השנה כולה, נותנים לנפשו ונשמתו של היהודי את כל הזקוק להן כדי שתהיינה איתנות בבריאותן. במהלך השנה יכול האדם לפגום בנשמתו ולהחליאה על ידי צבירת טינה בלבו על קרוביו או על ידי מקרים אחרים שאינם מטיבים עמה. באים החגים, כל אחד בזמנו, ומנקים את נשמתו ומצחצחים אותה כדי לרפאותה ולהשיבה לבריאותה. כן מבואר בזוהר הקדוש לענין מצה שהיא "מיכלא דאסוותא", דהיינו שיש בסגולתה להחדיר אמונה בלב האוכלה ולרפאות את נשמתו, וכן הוא בסגולת כל חג וחג ומצוותיו. כולם מטרה אחת להם – לחזק את נשמות ישראל ולהשיבם לבריאותם.

אף חג הסוכות, מתחילתו לסופו, על כל המצוות שבו, מחזקים את נשמתו של היהודי באמצעות החיבור והדבקות עם השי"ת שהוא זוכה להם על-ידי קיום מצוות אלו. וכמו שאנו רואים בענין המאכלים, שכל שהאדם הולך ומזדקן, כך הוא מקפיד על עצמו יותר ויותר לאכול מאכלים בריאים דווקא ובאופן המבריא את גופו, כי אם עד

ברציפות, או להתפלל תפילות ארוכות וכדומה, אזי הדבר מכביד מאוד על לב האדם וקשה לו לקיימה. אומרים לו לאדם: עכשיו תעמוד על עמדך מבלי לזוז ותתפלל כמה שעות שחרית ומוסף ותשמע קריאת התורה. יכול הוא להתעייף בסברו שאין עבודתו חשובה ומחשבתו עלולה לברוח למרחקים. אפילו ביום הכיפורים, כשקיימנו את כל סדר העבודה של כהן גדול באמצעות התפילה בפה, לא היה לנו אותו טעם ואותה נעימות שהיה לכהן גדול ולעמו בעת העבודה בבית המקדש, כי אין העבודה נראית בחוש ודומה לו למתפלל לפעמים כאילו לא פעל כלום בתפילתו.

כן הדבר בעבודת שמיני עצרת שעיקרה השמחה והריקודים, בין הריקודים שלנו בעצמנו ובין הריקודים של הצדיקים וההסתכלות עליהם, שלפעמים קשה לנו לקיימה מפני שהיא עבודה נמשכת ולא עבודה הנעשית בעשיות מתחלפות. כדי להקל עלינו את העבודה, יש לנו ללמוד היטב מה גודל חשיבותה של עבודת השמחה והריקודים.

והכינו את אשר יביאו

והנה פעמים רבות אנו נופלים אל תוך היום בפתע פתאום מחמת היותנו עסוקים בחג הסוכות ויום הושענא רבא שיש לכל אחד מהם עבודה גדולה בפני עצמה. אכן, עבור כך אנו מתחילים להתכונן ליום שמחת תורה כבר מעתה, וכפי שאנו נוהגים בהכנת המאכלים והתבשילים, שאנו מתחילים להכינם במוקדם ביודענו שהשנה אין זמן רב להכינם כי השבתים והחגים באים בזה אחר זה. מתחילים אנו כבר מעתה להתכונן

האריז"ל וספרי החסידות, ידעו המון העם כיצד לקיים את מצות השמחה והדבר היה פשוט אצלם. בשבעת ימי החג קיימו מצות הסוכה בהידור רב ושמחו את עצמם בבשר ויין כפי שהודיעו לנו חז"ל כי אלו הם המביאים את האדם לידי שמחה, ואפילו ביום שמיני עצרת שכבר נכנסו בו לביתם, מכיון שהיו צריכים להרבות ביום זה בשמחה, הרבו לאכול בשר ולשתות יין כדי להשיגה. אך משבאו ספרי הקבלה והחסידות ונודע שיש בשמחה זו איחוד גדול בין הבנים לאביהם שבשמים, עד שכל מה שיבקשו באותה עת יקבלו, נתעוררה השאלה כיצד משיגים דבר זה ומה צריך לעשות בעבודה. הלא ספרי הקבלה והחסידות באו לעורר את האדם ולהודיע לו שכל השנה תלויה בעבודתו בזה היום, ואם כן צריך לדעת גם כיצד עובדים את העבודה הזאת ומה עושים בשביל כך.

בעבודת יום הכיפורים היה הכהן גדול עושה עבודות קשות מאוד, שביניהן היו כניסות ויציאות רבות, כאשר בכל פעם הוא מקדש ידיו ורגליו, טובל, מחליף את בגדיו וחוזר ומקדש ידיו ורגליו. אולם למרות היות עבודתו קשה ומייגעת, קלה הייתה לכאורה מסדר העבודה שנותנים לנו היום, כי אז הכל היה מסודר בתכלית, מתי הוא נכנס ומתי הוא יוצא, איך הוא שוחט וכיצד הוא מזה, על איזה קרבן הוא מתוודה עבור עצמו ובני ביתו ועל איזה קרבן הוא מתוודה על כלל ישראל.

כשהעבודה נמצאת בתהליך של עשייה, עשייה אחר עשייה, והכל רשום ומסודר מראש, קלה היא להיעשות. אבל כשהעבודה היא לרקוד כמה שעות

לשגב קדושת היום להיאחז ברמ"ח אברנו ושס"ה גידנו? והתשובה לכך נתן לנו האר"י הקדוש ז"ל, וכה כתב: "עצרת" פירושה מלשון קליטה, וכשהאדם עובד את עבודת שמיני עצרת כראויה, נפשו מסתגלת לקלוט למפרע את כל אותן הארות שקיבלה במשך כל המועדים שעברו עליה, אם זה עבודת הסליחה והכפרה של ראש השנה ויום הכיפורים ואם זה מצות ארבעת המינים והשיבה בסוכה, כולם נאחזים ונדבקים בנפש האדם באמצעות עבודת יום שמיני עצרת.

ואכן, כך אנו רואים, שבתצורת החסידים נהוג היה להתאמץ רבות בעבודת הריקודים של יום זה ולהזיע בהן הרבה. כי כשצריך להכניס פנימה את ההארות של כל המצוות ולהספיגן אל תוך העצמות כדי שיעמדו לו לאדם בעת צרה, חייבים להתאמץ כדי שיחדרו באופן אמיץ וחזק.

התורה המוארת על ידינו מאירה את נשמתנו

כעין זה איתא בספר הקדוש "תפארת שלמה": כל אימת שאנו מקיימים מצוה אחת ממצוות התורה, אנו מאירים את אותיות אותה מצוה. ולמשל, כשאנו נוטלים ארבעת המינים בחג הסוכות, אנו מאירים את האותיות של הפסוק (ויקרא כג, מ) "ולקחתם לכם ביום הראשון", כי הוצאת תיבות התורה מדיבור למעשה מחיות את האותיות. כל העבודה שלנו בעשיית המצוות, היא

בעבודת יום שמיני עצרת כדי שבבוא העת, נדע מה מלאכתנו וכיצד להפיק את התועלת הגדולה עבורנו מיום זה.

בספרים הקדושים¹⁰ מבואר שביום זה מתחברות נשמות ישראל לאביהם שבשמים באופן החזק ביותר, עוד יותר מכפי שהדבר נעשה בראש השנה ויום הכיפורים. ביום זה נעשה איחוד ביניהם באופן היותר גלוי ועל כן כל האומות אין להם שום שייכות ליום זה. הרמ"ע מפאנו ז"ל¹¹ כתב שלכן נקרא יום זה "חג", מפני שכל המועדים חגים סביבו ומביאים את נשמות ישראל אליו. עבודת האיש הישראלי מתחילה בפסח, וממשיכה בשבועות וסוכות, עד שהיא מגיע ליום שמחת תורה, שהוא פסגת העבודה. מטרת היהודי בחוגגו את כל מועדי השנה, היא להגיע ליום זה.

ובכן, לאחר שנודע לנו כי יום זה גבוה מעל גבוה, עלינו ללמוד כיצד יהיה לנו שייכות ליום זה. ואכן, הצדיקים לימדונו שעל ידי הריקודים והשמחה של מצוה ובמיוחד השמחה עם התורה, זוכה האדם להכניס את קדושת היום אל קרבו ואל כרעיו ולשאוב ממנה השפעה גדולה לכל השנה כולה.

עצרת מלשון קליטה

תמיד מתעוררת אצלנו השאלה, כאשר אנו לומדים על סגולות גדולות ונשגבות שישנם בימים מסוימים, כיצד נוכל להטמיע אותן בדמנו? כיצד נוכל לגרום

¹⁰ יסוד הדברים נמצא בזוה"ק פינחס דף ריד, ב.

¹¹ מגדולי פוסקי ומקובלי איטליה בזמן הבית יוסף, פעל וכתב הרבה לפרש חכמת הקבלה לפי יסודות הרמ"ק והאריה"ק ז"ל.

הכנסת ולא לצאת החוצה, כי בפנים התורה פועלת את פעולתה ומאירה את הנשמות. אם תצאו החוצה, הפסידו את כל זה. עד היום עבדתם עבודת המועדים, התייגעתם והשקעתם, זה הזמן שמחלקים לכם את הפרס. אם תצאו החוצה, תוכלו להפסידו וחבל!

ה"יחידה" משתתפת עם שאר חלקי הנשמה

בספר הקדוש "בני יששכר" כתב, שכפי שיש כמה חלקים בנשמת האדם, נפש רוח נשמה חיה יחידה, כך יש כמה חלקים בכל מצווה. כשהאדם מקיים את עיקר המצוה בלבד, מתקשרת מצוה זו רק לשלושת חלקי הנשמה הראשונים שלו, שהם: נפש רוח ונשמה, אך כשמקיים אותה בהידור, דהיינו שעושה בה משהו שלא היה מחויב לעשותו על פי דין, אזי המצוה פועלת גם בחלק ה"חיה" שבנשמתו, וכשמקיים את המצוה בשמחה, אזי היא פועלת גם בחלק ה"יחידה" שבו. שמחה של מצוה חודרת למקום העמוק ביותר של הנשמה ופועלת שם את פעולתה.

מבאר ה"בני יששכר" כמין חומר: מדוע נקרא החלק העמוק בנשמה "יחידה"? מפני שכל הנשמות, אע"פ שנראות כחלוקות בהיותן מתחלקות לגופים שונים בעולם הזה, אבל בחלק הפנימי כולם חד הן – "יחידה" מלשון "אחדות". אף המצוות כך הן; בחלק החיצוני שלהן, מחולקות המה, יש מצוות תפילין, מצוות סוכה, מצוות ארבעת המינים וכן הלאה, אבל בחלק הפנימי שלהן, דהיינו בשמחה של מצוה, כולן אחת הן, כי השמחה היא על כך שזכינו לקיים מצוותיו

להאיר את האותיות ולהפיה בהן חיות ולא להשאירן באופן של ידיעות יבשות בלבד.

מבאר בעל "תפארת שלמה": בקיימנו את המצוות במשך כל חודש תשרי, אנו מאירים אותיות רבות בתורה ועושים את התורה למהודרת יותר ומאירה יותר, אך בהגיע יום שמיני עצרת, הדבר מתהפך. ביום זה אנו נוטלים את התורה המוארת ורוקדים ושמחים עמה, ועל ידי כן היא חודרת ללבנו ומאירה את נשמתנו בהארה גדולה מאוד. והרי זה בבחינת איתערותא דלתתא ואיתערותא דלעילא. מי מאתנו לא ישב בסוכה או לא נטל ארבעת המינים? הלא כולנו קיימנו מצוות אלו גם אם לא היינו במדרגה הנעלית ביותר! הארנו את התורה על ידי קיום המצוות, ועכשיו הזמן הוא לקבל מהתורה הארה שלא היינו יכולים להשיג באמצעות עבודתנו.

וזה לשון ה"תפארת שלמה": "זהו ענין ההקפות בשמחת תורה, אחרי גמר כל התיקונים שבני ישראל האירו אותיות התורה, אזי מקיפין את הבימה עם התורה". אם עד כה הספר-תורה עמד באמצע ואנו הקפנוהו בלולבנו כדי להאיר את אותיותיו שוב ושוב, עכשיו נשמותינו מרחפות באמצע והתורה מקיפה אותן כדי לתת להן הארה בכפל כפליים.

דיבורים קדושים אלו בכוחם להלהיב את לבבנו ולהאיר את נשמתנו בידענו שזה מה שמתרחש בשעה שאנו שמחים עם התורה ועושים עמה ההקפות. סיפר לי יהודי, שכשאר ראה את דברי ה"תפארת שלמה", היה אומר למקורביו: גם אם אין לכם כח להשתתף בכל הריקודים, בכל זאת תקפידו לשבת בקודש פנימה תוך היכל בית

במהלך החדשים האחרונים – היערב לו אכול ושתו על חשבון ההשתתפות בשמחה ובריקודים בכל עוז? ! יעשה האדם חשבון בעצמו כמה דמים שפך לקיום המצוות בהידור במשך שני חודשים אלו ויחשוב האם כדאי לו לבזבז יום אחרון זה כדיבורים בטלים בגלל מידה רעה ששמה "עצלנות", או בגלל טיעונים אחרים שבחלקם נראים כמוצדקים, אך המבין יודע שמקורם בייצר.

שמחה של מצוה כשמירה טבעית

הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א דיבר בקדשו (חידושי הרמ"ל פרושה בראשית): כל אחד זקוק לשמירת חפציו שלא יאבדו ממנו, ואם בחפצי החומר הוא כן, כל שכן בחפצי הרוח. ומה היא השמירה? השמירה היא לשמוח תמיד במצוות שהוא עושה, כפי שהעידו חז"ל (ברכות ט, ב) על רב ברונא שהיה אדם גדול ושמח במצוות, פעם סמך גאולה לתפילה ולא פסק פיו מלשחוק כל היום. כל היום הלך בשמחה עבור המצוה שקיים.

מוסיף הרבי ר' משה לייב ומבאר: השמירה שיש בה בשמחה של מצוה, אינה ענין סגולי, אלא ענין טבעי ומובן בשכל האדם. כשהאדם טועם טעם של מצוה ואינו שמח בו, כיון שיוצא לאחר מכן וטועם טעמים של תענוגי העולם הזה, הולך הוא מיד לאיבוד בתוך תענוגי השקר, כי אלו מעוררים אותו ומפעילים את כל אבריו וחושיו לשקוע בהם. אבל כשהאדם שמח בטעמים המתוקים של המצוות ומתרגש מהם, כשיוצא לאחר מכן אל העולם החומרי, אינו הולך שם לאיבוד, כי עדיין טעמן המתוק של המצוות בלוע בקרבו ואינו רוצה להחליפם

יתברך ואין שום חילוק איזה מן הציוויים קיימנו כעת, העיקר שקיימנו רצונו.

מבאר ה"בני יששכר" שכך היא גם עבודת יום שמיני עצרת, ועל הדרך שנתבאר בתחילה. עד כה קיימנו מצוות מעשיות לרוב במשך החגים והמועדים שעברו עלינו לטובה והכנסנו אותן אל תוך שלושת חלקי הנשמה הראשונים, ואם הדרנו באותן מצוות גם אל חלק ה"חיה". כעת אנו רוצים לצרף אל החלקים הראשונים גם את חלק ה"יחידה" שבנשמתנו ואת זאת אנו עושים באמצעות השמחה של מצוה שהיא עיקר עבודת היום.

רואים אנו שכל הצדיקים, כל אחד בלשונו ובסגנונו, למדונו שיום זה בא להשלים את כל העבודות שעשינו עד כה בחדשי אלול ותשרי ולהוסיף תת לנשמתנו את כל ההשפעות הטובות של המצוות אשר ילוו אותנו אל תוך לילות החורף הארוכים.

כעין זה גילו לנו הצדיקים שבאמירת "אשרי ובא לציון", "שיר של יום", "אין כאלוקינו" ו"עלינו לשבח" לאחר התפילה, מתקיימת ירידת השפע. האדם התפלל הרבה וביקש דברים רבים מהקב"ה. הכינו לו בשמים את כל מה שביקש ועכשיו הזמן לתת לו. כשהוא אומר את כל אלה לאחר תפילתו, זהו הזמן. ואם הוא בורה אז למלאכתו, דומה הוא למי שביקש ממון מן העשיר, והעשיר הכין לו "טשעק", אך כיון שבא לתת לו, רואה הוא כי הוא נעלם ואיננו.

יום שמיני עצרת – שמחת תורה דומה לענין זה. ביום זה נשלמות כל העבודות והאדם זוכה לקבל את כל הטובות וההשפעות של כל אותן מצוות שקיים

בעבור שום תענוגי העולם הזה.

ואכן כל אחד יכול להעיד על עצמו שבשעה או ברגע שהרגיש תענוג עילאי, בתפילת נעילה וכדומה, מאס לאחר מכן בכל ההבלים העוברים בעולם מיד ליד. וכן אנו יכולים לראות בעיינינו כי אלו שחיים בעולם רוחני יותר ומרגישים טעם במצוות ושמים בהם, מואסים בכל תענוגי העולם, כי אלו אינם מדברים להם ואינם קורצים להם, משום שיש להם תענוג גדול בהרבה ואמתי בהרבה.

שמחה של מצוה ממאיסה את הבל העולם

זכורני באחד מאנשי ירושלים של מעלה, שבהיותו מלמד בינה לבחורי החמד, היה מתאונן ואומר: למה להוטים כל כך לרדוף אחר ה"קאלטע טאמאטע"? [עגבנייה קרה]? מדוע אי אפשר להסתפק בעגבנייה רגילה? בזה נסתכמו השגותיו בתענוגי העולם הזה, כי לא הכיר אותם ולא היה זקוק להם. לדאבונו תענוגי העולם הזה, פושטים צורה ולובשים צורה בכל רגע ובכל שעה והורסים כל חלקה טובה, והדרך היחידה להינצל מהם, הוא להכניס בלב פנימה חיות של קדושה ושמחה של מצוה, כי אז כל אלו מאבדים את מראיתם ונמאסים על הלב.

עתה נבין את דבריו הנפלאים של החינוך שפתחנו בהם את דברינו. ושמחת בחגך, כדי שתזכה ל"והיית אך שמח". הנשמה זקוקה לשמחה, ואם לא תתננה לה

באופן המותר, היא תמצא אותה באופן האסור ח"ו. אין דרך להתחמק ממנה, והמשכיל ירוויח.

הרה"ק רבי קלונימוס קלמיש מפיסצנה הי"ד זיע"א, בספרו "צו וזירוז" (אות ט) כתב שנפשו של האדם זקוקה להתרגשויות ואי אפשר להשתמט מזה. ואם לא יתן האדם לנפשו להתרגש, יקרו אחד משתי אלה, או שיחלה בחולי הנפש, או שימצאנה בשדות זרים.

יום שמחת תורה, הוא הזדמנות נפלאה להחדיר שמחה של מצוה והתרגשות דקדושה בלב פנימה. אל תאבד את מה שנותנים לך ואל תוותר עליו בשום אופן! איה תמצא אותן לאחר מכן? עשה זאת מחמת ציווי התורה ותרוייח בזה ובבא.

יום קבלת התורה

בספר "שם משואל"¹² הביא בשם זקנו השרף מקאצק זיע"א, וכן נמצא כתוב בספר "חסד לאברהם"¹³, שעיקר השמחה בשמחת תורה הוא על התחלת התורה מחדש. והיינו כדי שלא יעלה שמץ של מחשבה במוחו של היהודי: מה לי ולשמחה הזאת? הלא לא נבחנוי אף לא על מסכת אחת מהש"ס בזו השנה! אין הדבר כן. יום זה הוא יום של קבלת התורה על כי בו מתחילים לקרוא את התורה מבראשית וכל אחד יכול וחייב ליטול בו חלק בראש.

לכאורה דיבורים אלו היו יכולים להיראות כדיבורים של חיזוק, עבור אלו שלא זכו שיהיו תורתם ואמנותם, אבל האמת

¹² להרה"ק רבי שמואל מסאכטשוב בן הגה"ק ה'אבני נזר' חתן ה'שרף מקאצק' זיע"א.

¹³ להרה"ק רבי אברהם ישכר מראדאמסק בן ה'תפארת שלמה' זיע"א.

של דבר שהוא צריך לקבל במחשבתו באופן מעשי ללמוד יותר במשך השנה. ויש ליתן דוגמא לדבר: כשאחד בא ללוות סכום כסף מחבירו, מדרך העולם שהמלווה ישאל אותו: איך אתה מתכוון לפרוע לי את החוב, הלא אין בידך מעות? והלווה ישיב כנגדו: מתכוון אני לחסוך מכספי חמש מאות דולר מידי חודש בחדשו ובבוא העת יהיה לי בע"ה הסכום המלא לפרוע לך.

אף כאן צריך האדם לעשות חשבון בנפשו בעת הריקודים: איך אוכל להוסיף בלימודי מעתה והלאה, הלא עסוק אהיה גם להלאה בכלכלת המשפחה ועוד יעמדו כנגדי ניסיונות רבים, שהרי לא אהפוך באחת למלאך אלוקים? וכך יחשב חשבונות רבים עד שיגיע להחלטה שאם ילמד כל יום עם חברותא בשעה מסוימת ביום למשך חצי שעה לימוד הקרוב ללבו, הדבר יעלה לו יפה. ולמה הוא רוקד: כי הוא שמח ביודעו שאין הוא מקבל את הקבלה הזו מתוך לחץ וחרדה, אלא מתוך שמחה וקרבת אלוקים, כי רק כך יהיה לו קיום.

התפילה על הגשם בשמיני עצרת

עוד ענין יש ביום זה והוא מה שתקנו חז"ל לבקש בו על הגשם, והנה לכאורה נראית תקנתם כסדר בלבד, וכפי שאמרה המשנה בתחילת מסכת תענית שהיה צריך להתחיל לבקש על הגשם בתחילת החג, אלא שאי אפשר לבקש על הגשם שיירד בעודנו יושבים בסוכות, ועל כן דחו את ההתחלה לשמיני עצרת. מדברי המשנה נראה שאין לזה שום שייכות ליום זה, אלא שחיפשו את ההזדמנות הראשונה לקבוע בה את ההתחלה, ומצאו אותה. אולם בספרים

היא שכבר מצאנו בדברי המדרש, שכן נקבעו הדברים מתחילה, והובאו דברי המדרש בכמה וכמה מספרי החסידות, ובתוכם הרב המגיד מקאזניץ זיע"א בספרו הקדוש "עבודת ישראל" על סוכות: יום שמחת תורה נקרא "עצרת" וחג השבועות נקרא "עצרת" משום ששניהם ענין של קבלת התורה הם. וכפי שעבודת חג השבועות מתחילה בט"ו בניסן ונשלמת לאחר ספירה של ז' פעמים ז', כמו כן עבודת שמיני עצרת מתחילה בט"ו בתשרי ונשלמת לאחר ספירת ז'. ותמה במדרש: מדוע אם כן בשבועות סופרים ז' פעמים ז', ובשמחת תורה רק ז'? ומשיב, שבשבועות שהוא בתחילת הקיץ קל להישאר בבית המקדש לחמישים יום, אבל בשמחת תורה שהוא בתחילת החורף אין קל להישאר, כי עוד מעט קט הדרכים יתקלקלו מן הגשמים, לכן ציוותה התורה לחגוג אותו מיד.

הוסיף המגיד מקאזניץ בשואלו תחילה: הרי כדי להגיע לקבלת התורה צריך לתקן המידות ולשם כך צריך חמישים יום שבכל אחד מהם מתקנים מידה אחרת, הכיצד נוכל לדלג על כל זה בגלל קלקול הדרכים? אלא על כרחין לומר – השיב המגיד – שכל התיקונים שאנו עושים בימי הספירה כדי להגיע על ידם לקבלת התורה, יכולים אנו לתקן בחול המועד סוכות, כך שביום שמחת תורה אנו מגיעים כבר מתקנים כדי לקבל את התורה מחדש.

מחשבות של קבלת התורה

ועל פי זה כתב בעל "חסד לאברהם", שבעת הריקודים בשמחת תורה, צריך האדם לעסוק במחשבות של קבלת התורה. פירושו

גרתעים אם יערערו בפניהם על הצורך בגשם.

אולם יש לדעת, שגשם אין פירושו מים בלבד, אלא כוונתו לכל השפע הנמשך מלמעלה, וכפי שאמרו חז"ל פעמים רבות "גדול יום הגשמים..." הקב"ה לא הניח את עולמו להנהגת הטבע, אלא עדיין הוא משגיח עליה בכל עת, והוא קבע שלא יבוא השפע לעולם אלא על ידי התפילות והתחנונים, וכשירד גשם לעולם, יורד עמו כל מיני שפע לעולם.

הצדיקים וביניהם הרה"ק מרימנוב זיע"א הודיעו לנו שיום זה מסוגל לבקשות גשמיות, כי ביום זה מתפללים על כל השפע הטוב שהעולם זקוק לו. יש מן הצדיקים שפירשו כך: "משיב הרוח" – משיבים הצדה את הרוחניות, "ומוריד הגשם" – מתעסקים בהורדת הצרכים הגשמיים לזה העולם. ביום זה קרובים אנו מאוד לאבינו שבשמים, ובהיותנו קרובים, יכולים אנו לבקש את כל מה שעולה במחשבתנו, כולל הצרכים החומריים, כי האדם הקרוב יכול לבקש הכל.

והאמת שהשפע שאנו מבקשים ביום זה כולל תמיד גם צרכי הרוחניות, שהרי כמה מריבות ועניינים של שלום בית היינו חוסכים אם היה שפע גשמי בביתנו, וכמה עניינים של חינוך נעצרים בגלל מחסור בשפע גשמי. יכולים אנו לבקש בלי סוף שפע של דברים גשמיים, ואדרבה, ביום זה כשאנו רוקדים עם התורה, ברור הדבר למי שאמר והיה העולם, שכל כוונתנו כדי שנוכל

הקדושים אנו רואים שהדבר נקבע כן בכוונה תחילה, ומשום שיום זה הוא היום המסוגל ביותר מכל ימות השנה להמשכת השפע.

בספר "מאיר עיני חכמים"¹⁴ (מהדורא תניינא, לשמיני עצרת) כתב כך: לכאורה יש להבין, הלא בחג נידונין על המים, ואם כן מה שאין אנו יכולים להתפלל בחג על המים מפני שהגשם עלול להיכנס אל סוכתנו, אין זה מועיל לנו לכך שלא תיחתם גזר דינם של המים, ומה תועיל לנו להתפלל בשמיני עצרת על המים מאחר שכבר נחתם דינם מאתמול?

התירוצן הוא - והדברים מפליאים – מאחר ואנו יודעים שבחג נידונים על המים ואעפ"כ אין אנו מבקשים עליהם ברצוננו לקיים מצות הסוכה כהלכתה, הרי זה מסירות נפש גדולה מצדנו למען קיום המצוה. בבוא שמיני עצרת הקב"ה מתבונן במסירות נפשם זו של בניו הנאמנים וקורע את גזר דינם של המים שכבר נחתם מאתמול ונותן לנו שנה של שפע ברכת ה'.

גשם כולל את כל השפע שהעולם זקוק לו

עוד מבואר בספרים הקדושים כי מאחר וביום זה אנו מתחברים ומתקשרים לאבינו שבשמים יותר מבשאר הימים, לפיכך זהו הזמן המסוגל ביותר לבקש על הגשמים. והאמת היא שבזמננו קשה מאוד להבין את הצורך הגדול בגשמי ברכה, ואפילו בארץ ישראל הזקוקה לגשמים, הלא רוב האנשים אינם עובדי אדמה ואינם

¹⁴ להגה"ק רבי מאיר יחיאל מאוסטראווצא זיע"א.

צרכי הגשם והפכים לצרכים רוחניים

הרה"ק רבי משה יצחק מפשעווארסק זיע"א פירש מה שאנו מזכירים בתפילת הגשם "על הסלע הך ויצאו מים". לכאורה דבר זה נחשב היה לחטא שהרי נענש עליו משה ולא נכנס מחמתו לארץ ישראל, היתכן להזכירו ביום זה? ! פירש בשם זקנו הרה"ק מליזענסק זיע"א: אם המים היו יוצאים ע"י דיבור בלבד, היו רק בעלי המדרגה יכולים ליהנות מהם, לפיכך מסר משה רבינו את נפשו והיכה על הסלע, כדי שהשפע יבוא ממדרגה פחותה יותר ותוכל להגיע גם אל האנשים הפשוטים. בבואנו לבקש על הגשם, אומרים אנו: אע"פ שאיננו ראויים, אבל כפי שמשה רבינו ביקש שפע גם לפחותים, אף אנו מבקשים שפע לכל חלקי העם וגם למי שאינם ראויים.

הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א שאל: בתפילת הגשם אנו אומרים: "זכור טען מקלו ועבר ירדן מים, ייחד לב וגל אבן מפי באר מים, כנאבק לו שר בלול מאש וממים..." מה היא השייכות בין שני הדברים, הנישואין עם רחל והמריבה עם שרו של עשו? פירש הרבי: יכול האדם להעלות בדעתו, אכן כשנלחם עם שרו של עשו, עסק בדברים גדולים ונשגבים, אך כשעסק בנישואין עם רחל, לכאורה עסק בדברים גשמיים. על זה אנו מודיעים שאין הדבר כן: "ייחד לב", הכל היה אצלו דבר אחד, כי גם כשהוריד את האבן מעל פי הבאר כדי לשאת את רחל, היה זה בשביל להקים כנסת ישראל. כשאנו מזכירים את

לעבוד אותו עבודה תמה ולהציל עוד נשמות מישראל על ידי שפע הממון שיבוא לידינו וכן הלאה.

ביום זה אנו מתקדשים לאבינו שבשמים

בספר "תורת אמת"¹⁵ (שמיני עצרת תרמ"ו סעודת הלילה) איתא: התורה אמרה "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", והנה במסכת קידושין מבואר שעצרת היא לשון קידושין ולכן האומר לאשה "הרי את עצורה לי" היא מתקדשת לו בזה. ביום זה אנחנו מתחברים אל אבינו שבשמים כאשה המתקדשת לבעלה, וכיון שכך נתחייב הקב"ה בכתובה, והכתובה היא השפע הגשמי והרוחני הבא אלינו מעתה והלאה. ולכן הגם שאין אנו מכירים את כל העניינים הנעשים ביום זה, אבל בדומה לאשה שאע"פ שאינה מכירה את כל מעשה הקידושין, כיון שהיא מסכמת בדעתה להתקדש חלים קידושיה, אף אנו כיון שאנו מסכימים להתקרב אל אבינו שבשמים ולקבל את תורתו, חלים הקידושין, וממילא מתחייב הוא ליתן לנו שפע רב.

יש והאדם שרוי במצוקה כספית ואינו מאמין שהקב"ה רוצה להמשיך עליו שפע. גישתו אל התפילה היא בצורה כזו, כביכול אין עבורו מספיק כסף באוצרות העליונים. כשיידע עד כמה הקב"ה חפץ להוריק לו שפע, אלא שממתין שיפתח את פיו ויבקש, אזי תהיה ייגש אל התפילה באופן אחר לגמרי.

¹⁵ להרה"ק רבי יהודה לייב אייגר מלובלין זיע"א.

שבהם, מכינים לעצמם מקום מראש ועומדים שם זמן רב ובודקים מכל עבר באיזה אופן יתפסו הכי הרבה "פעקאלאך". אף אנו צריכים להכין את עצמנו ולבדוק כבר מעתה כיצד נוכל לנצל את היום הגדול הזה באופן הטוב ביותר באופן שנתפוס עוד ועוד מן השפע הרב המוכן ומזומן לרדת אלינו ביום זה.

מעשי האבות שהשכילו להפוך את צרכי הגשמיות לצרכים רוחניים, אנו מעוררים רצון מאת ה' להוריק עלינו שפע רב גם של צרכים גשמיים.

הכלל היוצא, שיום זה הוא מלא וגדוש וצריך להתכונן מתחילה כראוי כדי לתפוס בו כמה שיותר. יכולים אנו לראות את הילדים התופסים "פעקאלאך" שהזריזים

**פטרוו מכוו הבינני
לחודש תשרי**

**ידידנו החשוב
יואל בן גולדא רבקה
ומשפחתו שיחיו**

**לזכות לרפואה שלימה
מרים בת מליא צירל**

**לע"נ
הרה"ח ר' יעקב בן
יקותיאל זלמן ז"ל
נפ' א' דראש השנה**

**ולע"נ
מליא צירל בת ר' יהושע ע"ה
נפ' ביום י"ג מידות**

**ולע"נ
איגא בת ר' יעקב ע"ה
נפ' כ"ד תשרי - אסרו חג**